Усьве Бәко

Кәскәсор

ЕРЕВАН

Ex. 1

Усьве Бәќо

Ûsivê Beko

Keskesor

Ќәскәсор

Нәширәта Ћөкөмәта
Әрмәнистане
Ереван 1961

ՈՒՍՎԻ ԲԱԿՈ (ԲԱԿՈԵՎ)

ՍԻԱՄԱՆ

(Քրդերեն լեզվով)

Հայկական հրատ., Երևան 1961 թ.

УСУВЕ БАКО (БАКОЕВ)

РАДУГА

(На курдском языке)

Армянское государственное издательство (Айпетрат), Ереван, 1961

ЖЬ АЛИЕ РЕДАКТОР

Усьве Бәк'о (Бакоев) wәк'иле нвиск'аред к'ӧрдайә советиейә сьлсьләта аһьлә.

Заротийа хwә автор дәрбаз кьрйә бәри революсиа Октйабре, нава чәтнайе у зәлулиеда.

Хwәндьна хwә стәндйә һена Һ'ӧкӧмата Советие.

Усьве Бәк'о öса жи бь активи т'әви шәр'е Wәтениейә Мәзьн буйә, бона к'ижани һатйә р'awакьрьне бь ордена у медала.

. Шьеред Усьве Бәк'о гәлә щара нәшрбунә газета «Р'йа т'әзә»-да у һатьнә даине р'адиоеда, т'әрщмәи змане руси у әрмәни бунә.

Ве бәрәвокеда тенә нәшьркьрьне п'арәк шьеред wийә лирикиейә сәйасәтие, щара ә'wльи те нәшьркьрьне поэм дәрһәqа класике к'ӧрдайә прогресиви бәрбьч'ә'в qӧр'на XIV—XV Фәqие Тәйра, поэма «Хәләqа агьрда» дәрһәqа шәр'е Wәт'әниейә Мәзьнда у кәрик жь поэма нәк'ӧтакьри «Һ'әсо у Зәлхе».

Бәрәвокеда щики лапи бащqә дьгрьи шьеред Усьве Бәк'ойә лирикиейә вәкьри, ед кӧ нава литература к'ӧрдада һ'әсаб дьбьи щер'бандьнед ә'wльи.

БЬН П'ӘНЩЕ ТӘ'ВА
Р'ӦҤ'Р'ӘҤ'М У ГӘРМДА

* * *

Ах, әз кәтьбум лап хафлqәда,
Нава гәлие кур, мә'р т'жи теда.

Чардоре мьн тә'ри-тә'ристан бу,
Бhар жи дьбей qәй звьстан бу.

У ньшкева мьж, думан hьлкшйа,
Тә'ва хwәш руе хwә нишани мьнда.

Бьн пәнще тә'ва рөкрәкм у гәрмда,
Бәрбь хwәндьне рөке мьн пәрвәда.

Awa әз аза, бьн пәнще тә'ве,
Р'әнәт дьстрем кламе шайе.

ОКТЯБР

О, нәзар щари сәлам Октябра Мәзьн,
Әмре хwәш, бәхтәwари да мә изьн.
Нәзар қөрнә, нәзар сал у зәман,
Нәзар қәзиа, нәзар зөлме гран.
 Һа дәрбаз дьбун мина базьрган,
Қамчи, көтан мәщал нә дьдан.
Дьле мә тжи һерс у кован,
Тьм дәрдлу бун хәбаткаран,
Бо азайе һәргав шәрван.
Әрде жи қәбул нә дькьр зөлмкари,
Дьхwәст азайи у гөлбьһари.
У чawa бруск, агьр у тофан,
Двей қәй һәв хьстьн әрд у әзман,
Пәй шәркарйа чәтьн у гран,
Бәла-бун бруск, тәйрок у баран.
У шкәст буза окиана у бәра,
Ава wана кьшйа ль нәму дәра.
Кьшйан нәзар кание зәлал у авсар,
Щмаәта мьн жи ав же вәхар.
Тө хер һати Октябр щан,

Өлме Ленинва баргран.
Ленин бу wәки рожа тә кьвшкьр,
У пе тә дәри ль мә вәкьр.
Ленин бу-нава дөнздәһ мәһа
Бжарт мәһа тә у наве тә да.
Иро сәрһатийа чьлсалийа тәйә,
Иро буйина чьлсалийа тәйә
У нәсабдарийа мә ль бәр тәйә.
Хәбатчие дьнйе тәв мәнә иро,
Рenишандаре wанайи иро.
Бәйраqа тә wa дәст хwәда гьрти,
Дьнйа бәр бь тә те wa кьн готи.
Октябра Мәзьн, чь бежьм лайқи тәбә,
Чь бәжьм кө дайина тә теда төнәбә?
Гәло чь бежьм һежай тәбә,
Wәки дайин у мәзьнайа тә кьвшбә?
Әгәр бежьм көлилк, гөл, рьһан,
Әw дьчьлмьсьн, кьнә әмре wан.
Де у бав бежьм, әw жи һьндькә,
Дайина wана бәр тә пьртикә.
Wан тәне нәхwандити һьштьн пәй хwә
У бьрине курва дур кәтьн жь мә.
У дьле мә нәртьм тәристан бу,
Бһар жи бона мә звьстан бу.
Тө буйи, тә ронайи кьрә дьле мә,
Тө буйи, тә шәwq у гәрмайи да мә,
Wа тә звьстан жи кьрийә бһар,
У ро жи бәр тә ньмзә у бечар...
Тохьме тә шин буйә ль нәму дәра,
Әгәр сәр хwәлие, әгәр сәр бәра.

Жь дайина тә бинфьрәмә иро,
У wa әз әйдәване тәи иро.
Азайи, зьман, qәwәт, әмьр, тә дайә,
У бина бәр мә жи бь сайа тәйә.
Awa жь дайина тәйә пърqимәт,
Зәлултйа нава qөрна жь мә дур кәт.
Әзе wa бьстрем Октйабра Мәзьн,
Әйдәване кефло әйни әзьм.
У бьра дәнге мьн жь чйае
Әләгәзе, тәви бае we
Ћәрә wәлате дьн,
Баш бьзанбьн Октйабре чь дайә мьн,
Мьләтед мә: көрд, белорус,
Урьс, украин, qазах, татар
У е дьн йәкьн, йәкәхтиар.
Щмаәта мьн жи wa нав wанда
Бьре бьчукә әw нәму дәра.
Мәра тьрс нинә гәфе дьжмьна,
Дране туж кьри у бомбе wана.
Әдлайе дьхwазьн әм тьм у ћәрщар,
Бәйраqа Ленин дәст мәда көбар.

СӘЛАМ ОКТЙАБРЕР'А

Сәлам, сәлам, нәзар сәлам, щан Октйабр,
Тө көбарийа әмре мәи, хwәш Октйабр.

Щан октйабр, тә ронаи мәра ани,
Бьн шәwqа тә гөл у сосьн гьшқ хәмьлин.

Ль чйае мә шьване көрд кәр у лал бун,
Көлилке мә нава сала бинхwәш нәдьбун.

Әрд у әзман qәй дьгрйан, беилащ бун,
Нава сала искә-искә каниед мә бун.

Гөндие кәсиб щарәкева дьман бьрчи,
Пара wан бу силлә, көтан, qар у qамчи.

Әләгәз жи жь дәрде мә qьнщьли бу,
Жь әwре рәш у думане аза нәдьбу.

Ле тө ћати, бь хер ћати, бо мә ћати,
Бинсвьки, мәра ани фреqәти.

Тӧ дьл у әшq бо мә һати, щан октйабр,
Хwәйе мала, дьле мә ша, чәве мә тер.

Нәсе шьван, нһа шабә у бькәнә,
Бь кӧбари дә тӧ бьстре әмре тәзә.

Срйа тәйә, дә хәбәрдә, бльнд, qӧрә,
Нәму дәра бехоф, аза һа бьгәрә.

Мәрие хәриб, кочәр-гәрок, е бехwәли,
Бра бьбһен клама тә, йа алави.

Бьдә пәйе октйабре, бьстре шәв-ро,
Qаим бьстре, әйда мәйә рожа иро.

ДАЙКА МӘ ӘРМӘНИСТАН

1

Дьле мьнда кӧб у агьр
У биранинед нәтәмьр.
Дә рабә, нәрәнәт дьло,
Әм һәвра һе шабьн иро.
Бьсә дьло, чьра ләзи,
У мьн зутьр тӧ дьбәзи?
Бьнһер, сәр мәйдана Ленин
Чьqас кәвоткед әдлайбьр
Дьфьрьн бәр пәрде әзмин,
Мина кӧлие бәрфа гьр
Тәв һәв буи дьбарьн,
Дора һәwз дьгәрьн.

2

Иро әйдә тәйә Wәтән,
Һәр алийа шабунә у кән.
Бһар вәбуйә пашла тәда.

Буйи даре бук у зәʼва.
Тә вәкьрйә синг-бәре хwә.
Сәwдәсәрьм сәр хәмле тә.

3

Ча хәwна нәвәгәрйайи,
Кале тәй дәрбаз, пър чәтьн
Йәко-йәк тенә бира мьн.
Гәлә кәдхӧр у мьлкәдар
Мина гӧре дәвхун у кар,
Ћьм е щи, ћьм дәрәкед дьн,
Wa ћәсьләта тәйә сале
Дьбьрьн у дьрәвандьн
Жь бедәре у жь чоле,
Тә дьћиштьн нава зӧлме.
Жь кәда хwә дьмай тьма.
У нәдwерин бьпьрсйана
«Мәнә чьйә, ахьр чьма?».

4

Пʻашла тәда мәзьн бумә,
Чьнийә кӧлилкед тәйә хас,
Чʻйа у бание тә гәриамә
Нәхwәнди, сәрqот у пехас.
Тʻәв әwләде тә дайка мьн
Әз жи әwләдәки тә бум,
Наве хwәва әз йәки дьн.

5

Гәлә-гәлә руньштьмә
Рʻәх кание тәйә зәлал.

Жь ћәр канийа ав вәхарйә,
Мина шире дайка кәлал.
Пе пʻьнщарʻа синг-бәре тә,
Кәртʻьм хwәрʻа дьбумә тʻер,
Дьхар кәрәнг, спьнг, гзер.
Хәма дьле хwә чәтьнрʻа,
Тʻәви тәйр-туйе тә дьстра,
У мьн пе блура дарин
Дьрет зӧлма сал у зәмин.

6

Нав кәwшана, ль сәре чйа,
Нава гәлиед тәйи кур,
Кәму дәра, бал ћәр мәрийа
Дәрд-хәме тә дьбун мәшур.
Жь әwләде тә бона бәхт
Дькәwгриан хәрибйеда,
Ћа дьгәрйан wәлат-wәлат,
Ле әwана әмре хwәда,
Нава днйае, qӧлчәкида
Нә дьдитьн щики рәнәт.
Бәхт ль wана бубу qйамәт.

7

Севана әʻwркьлдаи,
Чʻәме хwәва этʻим майи,
Ћәврʻа дьгрьйан бь зәлули.
Зәнгуйа рәвокә нәʻс, шәв-рож
Дьћат дора тә дьгәрйа,

EZDIKI.COM

Дькшйа, дьчу хафлqəда,
У щи нəдьдит ера хwəда.
Əлəгəза шəде qӧрна,
Нəзар кəсəр дьле wеда,
Хwə печа бу нава əwра,
Дькьрə həwар у qирин.
Гəлие wе жь зӧлма зəмин,
Жера бубун кӧл у брин.

8

Хəзаб у нəрастйа зəмин,
Həwар, хəм-дəрд у грие тə,
Тəви гӧррина əрд-əзмин,
Гhиштнə бəр гӧhе Ленин.
Əw бь дəсте мерхасе хwə,
Хwə гhиандə həwарйа тə.
Тӧ кəниайи, тə хwə шданд,
Qəwат топкьр, рабуйи жь пьйа.
Qəйд у чидаред хwə qətанд,
Тəра кəнйан бьлбьл у чйа.

9

Тə жь алие хwə дайка мьн,
Нəмеза хwə фрə вəкьр,
Бь дьл-əшq пешкеши мə кьр:
Əмре че, нвисар, хwəндьн.
Сəр мьле тəйə чьл бhар,
Həр бhарəк кəда кəлал.

10

Зəнгу тəра буйə кəмбəр,
К'анакергэс qашəк ль сəр,
Р'е кəтйə, дьмəшə те,
Гртйə пьшта Ереване,
Мина чекьрдарəки че.
Ч'əвканийа we Севанзивə,
Əw пе əмре хwəйи лəзва
К'ətйə нава гӧл у рəза
Бəжи у бала тə дьпивə.

11

Чьqас пьрьн ləмпед Ленин,
Шəwqа wана гьртйə əзмин,
Пе ишqа хwə нава həwe,
Qəй гьртьнə шькле Ленин.

12

Нəзар сазбəнд у ӧлмдар,
Нəзар дəнгбеж, палə, гӧнди,
Əз жи тəв wан ча йəкəхтнар,
Бь змане хwəйи кӧрди,
Бона əйда тəйə əзиз
Тиньм слава алави,
Wəкə мəзьнайа чйае
Əлəгəзе, qаси Масис.

13

Wа Еревана хəмьли
Əw qəй деме тəйə əйни,
Пьра Тəзə, Пабеда бəдəw,

Qəй щот гӧстиле тәнә әw.
Мәйдана Ленине дәрсдар,
Ленине Мәзьн, азадар
Буйә әнйа тәйә кәвәр.
Awa ғаще сәре тәйә
Әләгәза мә чартәпә,
Тәйр у туе we дәнгбеже тә.

14

Тӧ дәлали, дәлал Wәтән.
Тӧ мрази, гӧман у чар.
Әwләдед тә нәзар-нәзар,
Хушк у бра, ғәв йәкәхтиар.
Авлнәйати, бьлбьл, бһар.
Әwә мәнә ви әмрида,
Саз у қәлам дәсте мьнда,
Ча хортәки бәрбь мраз
Жь нӧба тә набьм хлаз.
Тә вәкьрйә дәргә у бәхт,
Хали набьм рож у сәнәт.
У әwә сәбәб, бона мьн,
Wa хенщи тә, Wәтәне
Мәйи Советиейи Мәзьн,
Тӧннә тӧ щнәтәкә дьн.

15

Нәргьм шабә ширьн Wәтән,
Сази тә те хәбат у кән,
У пе кәда хwәйә нәлал
Бәхт у мраз бинә һәр сал.

ӘРМӘНИСТАНЕРА

О, чьқас бәдәwи,
Аза у кӧбар
Бәжна хwәва хәмьли
Тӧ чawa бһар.

Нәртьм дькәни awa
Бь кәне ширьн,
Чawa шәде шәдәтийа
Азайа мәзьн.

Мьн тӧ дити нена
Шәркарийа тәда,
Бьн нире хәлқеда,
Нав чәтьнаеда.

Несред тә әйни мина
Ава каннйе мә,
Дькшийа нав сал-зәма
Сәр сурәте тә.

Жь әwләде тә гәлә,
Гәлә бе гөнә,
Стохар, чун, бунә гәрок
У рьсq бәрәвок.

Тө этим нини, ньһа,
Ча бәре бечар,
Ль пьшта тәнә awa
Дуз панздәһ бьра.

Wa Ленин у Октйабр
Хwә гиһанднә тә,
Тәра анин нойабр,
Вәбу дәрге тә.

Әрмәнистана дәлал,
Тә дьхаст бьлбьл,
Хwәйе кәда хwә нәлал,
Шаи у бьһар.

Ньһа тө хwә гөлбьһари
Йа нәму рәнги,
Wa әм жи гьшк бьлбьльн
Ль сәр тә бәнги.

Ньһа көлилки, көлилка бинхwәш
Ль сәр мьле тәйә
Гөлбьһара-си у шәш
Кәвотке qәрqаш.

Әрмәнистана әзиз,
Тө нһа сазбәнди

Къламе тә бьльндьн, зиз,
Бь нәму дәнги.

Сәрwере тәйә партиа
Мә ренишандар,
Партиа Ленинә, партиа
Нәлал, амьндар.

Тә шәwq кьрйә дьле мә,
Нe бинхwәш бунә
Көлилк у кәwшане мә,
Дьқәньн кание мә.

Жь алие щмаәта хwә
Wa тәра тиньм
Бо әйда тә ироин
Сәлама ширьн.

МОСКВА ША ДЬБӘ

(Гредаи декада культура у искуствaейә Әрмәнистане)

Ван рожед әзиз, әйда дәһрожие,
Хwә хәмьландийә бажаре Москве,
Москва ша дьбә, Москва көбарә,
Сәрае wеда култура дьбарә.

Москва дьбинә култура бәре,
Шәре щмаәте бона азайе,
Нәхше култура әрмәние бра
Әм жи дьбьһен, руньшти вьра.

Москва дьбинә култура нһа,
Әмре әрмәнийа, хwәшбәхтийа wана,
Wәки сәр глие Ленине дәрсдар
Жь өндабуне бунә бәхтәwар.

Змане Маштос Москва фәмдькә,
Нета Абовйан у йа Налбандйан,
Рожа ироин әйда хwә дькә,
Братийа руса у әрмәнийа бәркә.

Москва дьбьһе, бәрчәв дьбинә
Глие Сундукйан, е Ширванзаде,
Глие Туманйан, е Исаһакйан,
Шьере Чаренс у пиесе Зарйан.

Москва дьбьһе дәнге Давид бек,
Бәрчәв дьбинә гьрие Ануше,
Ахина Саро, Сарое бәнги,
Ьена зәмане кафьр у тәнги.

Дьбьһе дәнге Гоһара бьлбьл,
Кө әwе мина бакьнге нәрмьк
Зал тьжи кьрийә нәзар гөл-бьлбьл,
Тәв пера дьбьн дәвкән, бинсьвьк.

Москва дьбинә култура әрмәнийа,
Хәзна wанайә йа гәлә қөрна,
Култура нәлал, йа кал у бава,
Кө нәму алийа гәр дайә ньһа.

Москва дьбинә бәжна әwләда,
Ль бәр чәве хwә, нәмеза хwәда,
Ча гөле бинхwәш әw рьнд вәбунә,
Бьн тәва Москве һе бинхwәш бунә.

Москва дьбинә кәда әwләда,
Йа дәрбазбуйи у ьена мәда
У ньзмәткари гөһдари дькә,
Пашла хwәйә рәнм фьрә вәдькә.

СТЕПАН ШАҺУМЙАН

(Гредайи 80 салиа буйина ѡир'а)

1

Дә бежә Масис,
Ча шә'де qӧр'на,
Нав п'ашла хѡәда
Тә гәлә дитйә
Мәйт'е әѡләда,
Эт'имйа ѡана.
К'оч, р'әв у хәлайи.
Р'аст бежә, гәло
Мә'нә әѡ нинә
Тӧ буйи сәрспи?
Щйе тә бльндә,
Һәр дәр дьбини,
Бежә гәло, тә
Дит бәр ч'ә'ве хѡә
Нәйаре мә'рьз
Әѡ ль ѡан дәра

Әѡләде дәлал
Данә бәр гӧлла?
Гәло тә бһист
Дәнге ѡи зәлал,
Хәбәрдана ѡи
Ча бруск, пеләав,
Ча агьр, алав
Дә бежә, бежә...

2

Степан Шаһумйан,
Әѡләде ә'йан,
Пешиа дәѡрана
К'амбахә ѡеран
Һәйфдар у к'енлу,
Шәр'к'ариа тә бу.
Нав һәр глие тә
Фькра Марк'с-Ленин
П'әрѡандәр'ә.

3

Шагьрте Ленин,
К'омәкдаре ѡи
Амьндьр, мерхас.
Тӧ наве хѡәва
Һәлали у нас.
Дьле тә фрә,
Дуз ѡәкә гәлие
Әләгәза мә.

У ћәр глие тә
Ча гӧл у бћар,
Әләгәз бь хwә,
Дьма ћьзмәкар.

4

Фькра тә мәшур,
Хәбәрдана тә
Ча бруск у шур.
Тӧ сәр нета хwә,
Бо шӧхӧле мәзьн
Кӧбар сәкьни,
Бәр гӧлла джмьн.
Тә бь ћәйфдари
Кӧлме хwә гвашт,
Нәйарара гот
Нета хwәйә раст
У кәти мина
Чинаре бәлгшин.
Р'ое т'ап нәкьр
Жь зӧлма зәмин,
Зу каре хwә кьр
Бьн гәрде әзмин.

5

Дә бежә Масис,
Нет-мәрәма wи
Әwләди нинә
Wа, ћәта иро,

Надә дәдәке
Жь хәма безәфт
Тӧ бьви рәћәт?
Щарна дькәни,
Дьхӧлхӧлини
Тӧ щәw у каний;
Щарна пе әwре
Р'әши-гранва
Хwә дьп'ечини,
Wа мәри т'ьре
Жь щи бьләqи;
Мина Казбек
У Әләгәзе,
Мина Снщаре,
Р'аби ћәwарийа
Әwләда т'әва...

6

Хәбатчие мәй жир,
Бьн нире рәзил
Нәманә ћесир
У жь qәwәта
Зәнде wанә зор
Днйа кәви т'әqйа,
Шен бу днйа сор.
Әwләде әзиз,
Wа хwәстьна тә
Буйә растәнә.
Әмре мә хwәшә,

К'ламе мә зиз.
Мәрие тӧ данә
Бәр дәве гӧлла,
Сәwта гран сәр,
Бунә бе илащ,
Сәкнинә ль бәр
Щәза хwәй hежа
У ьнда дькьн
Әw рож пәй рожа
П'адшати у т'ащ.

7

Ә'гит намьрьн,
Әw нава рӧне
Щмаә'теданьн,
Кәртъм дьминьн.
Степан Шаһумйан,
Те hәби әwqас,
Чьqас we hәбә
Мәрьвайи, т'ариq...

ЗМАНЕ КӦРДИ

Тӧ змане дйа мьн кәлал,
Кәзар' qәма дьле мьнхьн,
Wәки рӧне мьн жи дәрхьн,
Әзе бежьм—тӧйи дәлал.

Тӧ змане ширьн кӧрди,
Мина канийа дӧхӧлхӧли,
Тӧ наздари у пъртәлал,
Бо рӧне мьн—тӧйи кәлал.

Чьqас кәлал майи гьди,
Бо мьләте мьн бьркьри
Ньштйә хзня гәлә qӧрна,
Бе гӧhастьн дайә wана.

Qәрәт'аждин, Чәкан, Ә'фан,
Кәр у Кӧльк, Хантәнгзерин,
Ә'гите дьн «Кәла Дьмдьм»
Кәйф ньлданә бь змане мьн.

Бь наздар у бь ньсрәти,
Мәм у Зине, Сиабәнд у Хәще,
Әw жи бь змане кӧрди
Ньба дьлра кәтьнә ләще.

Бәр дьле мьн тӧ гӧлнәйран,
Тӧ дәрсдаре мьни әйан,
Һәр глие тә—йәк-йәк гӧһар,
Йа кал-бава, тәв жи бь зар.

Бо азайа рожа мәзьн,
Пе тә дйа мьн лури готйә,
Страйә бәр бешинга мьн,
Дьл у ньнав пе тә сотйә.

Әз бир тиньм тәмие дйа хwә,
Чawa борще лапи мәзьн—
Ширәт дькьр әwe пе тә,
Пе тә дьһат бәр дьле мьн.

Брина тәйә кур у хәдар,
Пәрьтандйә дьл у щәгәр.
Буйи тәйре баск ле шкәсти,
Бәләнгазе һәрдӧ дәсти.

Һат рожа тәйә азадар,
Баске тә щәбьри йәкщар,
Бәне тә қәтйанә иди,
Ньа пеши, змане кӧрди.

Тӧ змане дйа мьн, нәлал,
Кәзар қәма дьле мьнхьн,
Wәки рӧнe мьн жи дәрхьн,
Әзе бежьм—тӧйи дәлал.

ПАРТИА МӘЙӘ НӘЛАЛ

Чуктйа хwәда бь ньсрәти
Мьн ньз дькьр фреqәти,
Жийина баш, мәрьвати,
Кәда нәлал у рәнәти.

Мьн ньздькьр кание авсар,
Тәйр у туйе рьндә кӧбар,
Бәрх у каре нәсә рәвок,
Һәвале мә, чawa зарок.

Мьн ньз дькьр чйа у бани,
Мина бука гьшк хәмьли,
Тьршо, гзер, кәрәнг, спьнг,
Совәкари, рәв у листьк.

Мьн ньздькьр бьһара хwәш,
Кӧлилкед бәдәw кәзар рәнги,
Әw гӧле сор, чилә қәрqәш
У бьлбьле сәр wан бәнги.

Дьхwəст, wəки wар у зозан,
Мешə, кəwшəн, чайир-чиман,
У кəрне пез бь нəзара
Бьбуйа йа хəбаткара.

Дьхwəст, wəки щмаəта мьн
Нəбуйа hесир у зманкьн,
Нəбуйа шьване ль чйа гəрок,
Wан нəхьста бруск, тəйрок.

Дьхwəст, wəки qиз, хорте мə
Бьбуна дəвкəн, əмррази,
Бьзəwщйана бь дьле хwə,
Нəкьрьна ахин, пера газьн.

Дьхwəст, wəки щмаəта мьн
Тəви млəтед маийə бра,
Бь змане дйа хwə нəлал
Хwəнди буйа, нə кəр у лал.

Дəри вəкьр Октйабра Мəзьн,
Жь хəwе ракьр щмаəта мьн,
Бəйраqа ал нав мə чканд,
Əмре тари жь мə qəтанд.

Хwəстьна мьн hатə сери,
Нəхwəндити жь мə рəви,
Нав млəтед аза, бра
Əм ша дьбьн тəви wана.

Жь мə рəви мьж у думан,
Бəла бун чун, пəй həв кшйан,
Wар у кəwшан гьшк хəмлин,
Бинхwəш бун гöл у рван.

Иро, awа щмаəта мьн,
Бь змане дйа хwə кöбар,
Рəзибуна хwəйə мəзьн
Дьдə партиа мəйə нəлал...

МОСКВА У ПЬЗМАМТИ

Москва, Москва тӧ дебажар,
Тӧ херхази, ренишандар,
Тӧ ширьни у амьндар.
Wа иро жи мина нәрщар,
Нәзар әwләд, щаһьл-щиван,
Нәзар херхаз, нәзар шәркар,
Нәзар мләт, нәзар рәнги,
Нәзар мраз, дәвкән, бәнги,
Хwәстьнева тәвә пзмам,
Бо әдлайе, нета зәлал,
Пашла тәда бунә меван.
Москва мәйә әзиз у сор,
Буйә бәра әдлайейә зор,
Wа щаһьлти у бәдәwти,
Әдлайи у пьзмамти,
Тжи кьрьнә соqaqe we.
We бәреда – бәр әдлайе,
Шәр qьнщьлйә, дәнг ле нае.
Нәму дәра сәйран у гәр,
У чар алийа әщqә у кән,

У чар тәрәф саз у сазбәнд,
Нәму дәра клам, говәнд.
О, Москва, тӧ әдлайньз,
Әwләдә тә чьqас пьрьн,
Qәй дний гьшк топи wьрьн,
Жь нӧба тә гӧл вәданә,
Qәй дәwәта әwләдана,
Пашла тәда, бәр фәве тә,
Дәрбаз дькьн әw әйда хwә.
Ща бьнһерън Москва сор,
Соqaq-соqaq ль чар дор,
Сәр һәр гава гьшк әйдаван,
Тәв жи пьзмам, бра, һәвал.
Жь ера мә, wәлате дәр,
Wа тәне «Әдлай» ль сәр
Леве щаһьл щивананә.
Әw тәмие щмаәта wанә,
Хәбәрбьре млатанә.
Щерге хwәва мәнкәм, нӧбар,
Шәр бәр wана буйә бечар.
Москва, Москва, тӧ мәркәза
Әдлайе у мраза.
Чьqас рәнми, әдлайньз,
Чьqас баши у пьзмамньз.
У лама жи пашла тәда
Иро вәбуйә фестивала
Щаһьла у хwәндкара,
Йа нәмдийаейә шәша.
Чawа әwләд у әйдәван,
Һатьнә бал тә, бунә меван.

ĥƏWAРИЙА ДЕ

1

Ĥəwap, ĥəwap дайке дəлал,
Бьбĥен дəнге мьни бawəp,
Ə'длайи у шəр нав ляценə,
Нета wана ль ĥəв щĥенə.
Алик бəхтə, ə'мр, мраз,
Кəму дəра клам у саз,
Ле алие дьн: хəлаийə, рəв
У ĥəр гава мьрьн бəр чə'в.
Wa шəриьзе ляпхун, мə'рьз
Əw дьхазьн ӧнда бькьн,
Милион заре дəлал, тунсьз.

2

Хафьлинə мəрьзе ĥар,
Дəст ə'длайе бунə нəчар,
Qулти wанра ль ĥəв нае,
Ль wан гьртйə мəщал у ре.
Мə'нə əwə греданə

Сильна атом у авзае,
Дьнəжиньн сəр мəрьвайе.
Пе we чəке əw дьхwəзьн
Шəре гран пешда биньн,
Ль дайка бьбьнə сəбəб,
Əwлəд жь де бьрəвиньн,
Щəгəра wан текнə кəбаб,
Ĥəwap, ĥəwap, дайке дəлал.

3

Хушкьнге мьн нəзар, нəзар,
Бəжне зрав, деме qəмəр,
Дранед сəдəф, левед qальн,
Пӧркӧришки, чə'вшин, пӧрзəр,
Ə'ни фрə, пезе мəзьн,
Гази дькьм бь дьл-щəгəр.
Ĥəр заро жи бона дйа xwə,
Ə'йни гӧльн, бəрхьк, бĥар,
Пьр дəлальн, хун у тамар.
Фрqи тӧнə чь рəнгинə,
Эша брин дьл дешинə.
Тəбийат йəкə, дӧдӧ нинə,
Дьл кӧ дешə рӧн дьстинə,
Ĥəwap, ĥəwap, дайке дəлал.

4

Əм дайкьн нӧбва йəкнал,
Жь мə ĥəр йəк xwəй əwлəдьн,
Заркьнге xwə нəкьн бəтнал.
Дьле дайка ĥəв бəлəдьн.

Рабьн хушке qочах, дəлал,
Зарe хwəва нəбьн эт'им.
Шəрkьн бawəр, шəрkьн мqим,
Чəка wəйə həр—э'длайи,
Т'ək əw тинə бəхт у шайи,
Бо азайа э'мре зара,
Бьтəрбиньн чəка шəра.

5

Wa шəрньзе днйальке
Жə'ра хwəва т'əв жи сəрхwəш,
У бьн баре атом-чəка,
Говək данийə ча мə'ре рəш,
Кö бьгəзьн дьле дайка.
Мə'нə əwə дькьм həwар,
Бо хатьре заред дəлал.
Wəки нəбhен ахина де,
У кьзина дьлкьнге we,
Wəрьн дəнге хwə текьнə йək,
Həвра бьбьн пьшт у комək,
У газикьн,—«həр э'длайи!».
П'ьр qəwətə мəра əв чək.
Бра рəдьбьн атом, авза,
Чəка гəфа wан шəрньза,
Бо мəрьвайе həр э'длайи,
Заркьнгара бəхт у шайи.

КəW К'ƏТЙƏ ДЬНЕ

К'əwа азайе кəтйə руе дьне,
Дьнйа хəмьлийə, э'йни бьhарə,
Мьлəтед дьне рабунə жь хəwе,
Жь кəwа сьбе азайи дьбарə.
Ль сəр Африкае у Асиае
Дəркəтйə кəскəсора азайе.
Awа рабунə милион щот у щоткар,
Həвра wəлгəриньн хwəлийа «шəре сар».
Шəрньз дьнə'льн, дькьнə həwар,
Ль бəр азайе манə лап нəчар.
К'əw кəтйə дьне!

К'əwа азайе дь нава дьне
Əw чьqас дьчə he мəзьн дьбə,
Мəщале надə у нае зəвте,
Жь we кəwейə океан пешда те.
Р'абунə мьлəт, мəриед бедəстур,
Сəба азайе кəйфдар у кенлу,
Щергед хwə данə бəр кəwа мəшур,
Вədьбə иди бəрбанга дьне.

Баһара азайе, wәк хәнщәл у шур
Нире зӧлме дьбьрә бецӧсур.
К'әw кәтйә дьне!

Безәфтә, азайи у әдлайи,
Хәлқед қул у дил т'әв рабунә пйа,
Гвинеа, Конго, Ә'рәб, Ңынд, Алжир,
Нахазьн бьжин бындәст у һесир.
К'әла wана рабуйә у бь т'ьфаqи,
Ңәйфа wан йәкә, тӧнә тӧ фьрqи.
Дьхазьн азайе, заред хwәва т'ер,
Бәр wан кәл-зиндан дьбьнә бекер.
Сәнәт у qәwат шәрк'аред дьнера,
Кӧ нире зӧлме дьшкеньн әw һәвра.
К'әw кәтйә дьне!

Зьнщиред щәзе, дь нава qӧрна
Зәнде шәрк'ара данә бәр дәгма,
Ңәта әрд, әзман педа сьнщьрин,
Бона мәрьвайе ани мьзгини.
Шәре азайе у ин'а дьла
Пьр qәwәт данә зәнда у мьла.
Ңьсрәта де-бава у йа щаһьла,
К'әwa азайе анийә сери,
Азайа мәзьн, wәк дәнге дьне,
Бәрк дьк'ӧтә дәри, п'әнщәре.
К'әw кәтйә дьне!

САЛА Т'ӘЗӘ

Qәй бона мә нибун к'ӧлилк у рьнан,
Кание сарә рәвок у ава wан.

Шьнгина бакьнге хwәшә нәрмьк,
К'алин, мккина бәрх-каре рьндьк.

Баһара бәдәw, бьлбьле бәнги,
Кәвотк, тәйр у туйе рәнг-рәнги.

Wа п'ара мә бун: тәйрок у т'офан,
Нәхwандити, тә'ри-тә'ристан.

Бе сьт'ар бун, жь бира мәрийа дур,
Ңәвале мә бун к'ӧлав у бьлур.

Сале т'әзә пәй һәв дәрбаз дьбун,
Ле бьрине мә тӧ qәнщ нәдьбун.

Сале т'әзә данин дәрде т'әзә,
Дәwса бьрине кәвьн, бьрине т'әзә.

Лөма кьламе мə зəлул бун мьqим,
У мə бь wана дькьрə ахин.

Ль сəр леве мə бьлура дарин,
Тəви мə дьгрийа кале сал-зəмин.

Октйабра Мəзьн hат, xwə гиhанд,
У бьрине мə йəкщар щəбьранд.

Зəвне мə бунə əйни гölкəйран,
Кölилк у кəwшан мəрə кəнийан.

Həрсал пəй həв тен шабуне тəзə,
Сале херхазə тəзə у тəзə.

Wəрə чawa сала əдлайе,
Wəрə ча дəнгбеж у шəде шайе.

Дьлшайа мəйə алави тəрə,
Бьра сале wa кəзарбьн мəрə...

ДƏРƏНГ ПЕ КЬСЙАМ

Мьн дит кəчед кördайə бəдəw,
Дьранə сəдəф, бəжнзьрав,

Дəнге кьлама, шьнгина бе,
Ча хölə-хölə, ава кание.

Чəве wан ча əзмане зəлал,
Ле ль сəр дьле кəче дəлал,

Мəшур дьбун хəме гьран
У мерарə хəбəрнəдьдан.

Хəма дьле кəче körда
Мəшур нəдьбу кəму wəда,

Ле кö руднаштьн рəх канийа,
Бəнде дьла дьготьн wa.

Кəче körда дьбун бьлбьл,
Дьнəжандьн рван у гöл.

Дьбуп кәвотк, дьбун хәзал,
Дьфрйан щәм хорте дәлал.

Дәнге диза тәви бае
Бәла дьбу нав һәwае.

У пе дәнге хwәйи ширьн,
Пешда данин шайи, гьри.

К'ьламава һьм дәнщ дькьрьн,
Һьм бьрине кур вәдькьрьн.

Жь wи зәмани нәрази,
Дьле курва дькьрьнә гази.

Дьле бәнгийа, дьле бьрин,
К'ьламава дьһатьн к'ьрин.

Мәри, бьлбьл, дьбун йәкһал,
Дәрде хwәва нәрдө жи һәвал.

Әз зароке сәрдот, техас,
Бь хәма wан дәрәнг бум нас.

Паше, паше, әз пе ньсйам,
Хәма дьле wанә гран.

Нә дьдан хорте дьлкәти,
К'әч дьфротьн бь тәрәти.

Гәләк щара wа кәче тфал
Зор дәрдьхьстьн жь мал,

Бе дьли wан дьданә мер
Дьготьн,—әвә тәра йа хер.

Чйаед бәдәw у сәрбльнд,
Пе тәйр-туйе көбар у рьнд,

Пе көлилке бинхwәш,
Бәжнева дьгһиштнә әзмин.

Авед канийа жь синге чйа
Бь хөлә-хөл дькшйан,

Тә дьго әw жи һесре чйа бун,
Жь чәве wан бәржер дьбун.

Гәлә хәзал каре хwәва
Дьчериан дора wан чйа.

Әз зарое нәзан,
Паше пе ньсйам
У сәр дьле мьн,
Бу хәмәк гьран.

Дьхwаст бьбәзйама нав
Көлилке нәму дәра.

Мьн дит мәрие бь бишмет, сапог,
К'олоз, папахе wанайә дот.

К'ьнще бьһа, гьшк пьрдимәт,
Хwәйе wан сәр тәва мьнәт,

Гава ћерс дьбун,
Соро-моро дьбун,
Паше пе ньсйам
Әw мәри ки бун.

Мьн ньзанбу ћәнә дӧ щурә мәри,—
Щурәк тер у тжи, щурәк нивмьри.

Шване бәнги дькьрнә ахин,
Бәрхван жи пера йәqин,
Тә търе әзмин кәло-бин
Жь wи зәмани дькьрә ахин.

Мәнә we йәке паше пе ньсйам,
Бо зәмане хьраб дьнәлйан.

Октйабра Мәзьн ћат, хwә гићанд,
Бәйраqа мәшур чьканд,
Кәча кӧрда, аза, бь әхтйар,
Ннa пешә у бәхтәwар.

КӘЧА КӦРДА

(Бь мотивед кламе щмаәтие)

Дара бәдәw, чawa бћар,
Сурәтсоре мина внар.
Тӧ ћьн хәми, ћьн жи дәрман,
Тә әз кьрьмә малweран.
Тӧ хәзали гәрдан зрав
У дьмәши ча пеләав,
Ах, әз кьрмә лап малхрав.

Кәч хәидйә ньзам чьма?
Жь бәжна we мамә тьма.
Сева сори хәлаткьри,
Бага гӧла кьлиткьри,
Тӧ сәбра мьн, кәwa кӧбар,
Дәрмане qәнщ дьле мьнра,
Тә рӧне мьн ћьштйә кера?

Гӧлбьћара нава бага,
Чәвед тә рәш бона дага.
Дагма тәйә сәр дьле мьн,

Мəʻнə əwə, əз дьнəʻльм.
Тӧ дара əʻмре мьни шин,
Стəйрка мьни ль руйе əʻзмин,
Тʻасəк ави жь канйа сар.
Мьн qӧртəк жь тə вəнəхwар.

Чардоре мьн кани, кӧлилк,
Дəнге аве, бина кӧлилк.
Дəнге канийа—дəнге тəйə,
Бина гӧла—бина тəйə.
Тӧ чəʻврəше, базьнзивé,
Сурəте тə мина hиве.
Wa кӧба тə, йа дьлкəти,
Əз кьрьмə йəки кʻоти.
Бо ньсрəта тə, бəжнзьрав
Əз бенальм у дьмьрьм.
Ахьр дьлə, дьл навə ав,
Иро жь дӧh хьрабтьрьм.

Дьле мьнда тə тирəк леда,
Бриндаркьр, дəрман нəда.
Бежə мəʻнə чьйə, нəйран,
Тə əз дамə дəсте дəрдан?
Дə wəрə йар, мьн нəкӧжə,
Тəне мьнрʻа глик бежə:
Тӧ дьхwази мьрьна мьн,
Йане qəнщки брина мьн?
Дə зу бежə берəʻм, кʻафьр,
Чьма буий тӧ дьлкəвьр.
Алики щəгəра мьн тə бьр,

Бона алйе дьн наки сəбьр.
Ле wa дьбə кəча кӧрда?
Тə əз дамə дəсте дəрда,
Сəр дьле мьн бзмар леда,
Нəта щьгиəр майə теда

Тӧ бəрхки—əз жи бəрхван,
Рʻəза гӧли—əз бағчəван,
Тӧ нечири—əз нечирван.
Дə тӧ бьвə хwəие гли
У жь канйе wəрə гели,
Мьнда таqат нəма иди,
Тӧ мьн дəрхə жь ви кали.
Дьрʻьщьфьн жь тае,
Дьл мьнрʻа нае рае,
Дьле рʻəбəн чь занə
Нəхwəшйа мьн дьлданə.
Нава дəсте бəдəwe
Мина ləпəкə бəрфьм,
Бона we бəртələфьм.
Чардор рʻнан у гӧльн,
Навда тʻжи блбьльн,
Wa həрдӧ дəстед мьн сəр дьлə,
Qəй сфəте тə нава дьлə...

ПОЭМ

ФӘҚИЕ ТӘЙРА

«We бен рожед қәнщә кӧбир,
Һесир нәбьн бәр зӧлма мир».

Фәқие Тәйра

Мәһмуд бь хwә Фәқие Тәйрайә,
Шаире мәзьн лawe кӧрдайә.

Бона азайе мqим шәркар,
Хәма wи азайи бу һәрщар.

Шьере wи дәрд, кӧл дьһеран,
Wан хәмава нәртьм баргран.

Әwи шәр кьрйә пешйа кәдхӧра,
Пешйа сӧлтана, шаһа у мира.

Әз тә бир тиньм лawe кӧрда,
Тӧ брина хәма у дәрда.

I

Фəqие Тəйра, лаwе кӧрда,
Чь мəзьни, фькра тə кур,
Awa нава шьере тəла,
Хəме гран дьбьн мəшур.
Ə'йни чаwa жь щəwкьнге,
Чйа, бəлəкийа, жь чə'вкьнге,
Гӧла, qəй жь дьле тəйи
Кӧл, бриндар, тжи у жар
Дьхӧлхӧльн канис авсар,
Дькшə нава сал-зəмана
Ча хəзаба шаһа, мира.

II

Чь чəтьн буйə пале кӧрда,
Р'ьсqе wан—бəр дəве гӧра,
Илащбьри у беэхтйар,
Бо wан нинбуйə гӧл у бһар.
Ə'бура wан - рəнма ə'wра,
Шур кӧтабун дьле wана.
Чарьхе ньшк, гопал у һəван,
Пəз у бəрх тъм һəвале wан.
Фəqие Тəйра qəй бь гри
Qəйл, зинциред wан дьбьри.
Шьеред wида брин манə,
Тəв брине кӧрд лawанə.

III

Ча кӧрчьме сəр знара,
Ба ледьхьст давит гели,
Млəте кӧрд wи налида,
Бьн дəстурйа хəлq—нəйара
Зəлулиеда бун, бəдвали.
Пе блура сал-зəмана
Зӧлма гран дьдан дəр,
Дькəwгри Фəqие Тəйра,
Аза нəдьбу жь wан хəма,
Дəрде млəт буйə сəбаб—
Жь дьле wи хун нqьтйə
У щəгəрва буйə кəбаб.

IV

К'ьвш буйи чаwa Игьрдаг,
Чawa Сипан у Əлəдаг,
Ча Фирдуси у Низами,
Чawa Шота Руставели,
Ча Абовйан, Баһан Терйан,
Дəстəбре Анмəде Хани.
Бəр кəдхӧра—шер у плнг,
Шəрчие нəйфдар у сəрбльнд
Хəма тə млəт буйə мqим,
Тӧ жи нав wан бе хwəй, э'тим.

V

Тӧ ашьqи, тел-тəмбури,
Тӧ нəкиме сəбра дьла,
Фькра хwəва пьр мəшури,

Нечирване бәдәна чйа.
Тир у кәване тә зорьн,
Дәшт у зозан әw дьгәрьн.
Мина дьле тәйи бриндар,
Шьере тә дькьи һәwар.

VI

Змане тә назьк, фәмдар,
Ғәбийәт бь хwә ле иьзмәкар.
Хальс көрди, тәмьз, нәлал,
Мина стәйре әзмин зәлал,
Ғәв бжарти, латиф, көбар,
Ғәqла хwәва - бае зрав.
Һәр глие тә ғжи гөлав,
Бо көрде ғи—канийа авсар.
Һәр хәбәрәк йәк-йәк гоһар,
Әw змане тәйи рьндьк,
Хәма дьла дькә свьк.

VII

Шьк ғөнә, дйа мьнә көрманщ
Дәqе бинтәнг у бенлаш,
Кламе тә, Фәqие мәзьн,
Ғәви гәлә хәме хwәйә дьн,
Дьл ле ғжи, зман ле кьн,
Страйә бәр бешика мьн.
Һе заро бум, сәрqот, пехас,
Дәркәq шайир лапи нәнас,

Жь готьна мәрие мәзьн
Те бира мьн тәне әвqас:
«Ах, Фәqие Тәйра,
Әфәрьм qәләм,
Аqьле тәра...»

VIII

Wa змане тәйи бәдәw
Нһа чәтьн дьщьвә сәр һәв,
Нава qөрна буйә кәр-кәр.
Рәвандьнә орта дәндьк,
Qәй же майә тәне qалчьк.
Парәк вьрә, парәк wьрә.
Пара wьра дькәwгьрә.
Бо змане тәйи брьнщи,
Һосте мәзьн, пър лазьмьн,
Йәк-йәк топкьн у биннә щи.
Же вәрожьн жәнга qөрна,
Вәгәриньн нава көрда.

IX

Wa мәрие хәлq у ғаланчи,
Занәбуна тәва брчи,
Хзна тәйә атлас у зер
Ғаланкьрьн, пе бунә гер.
Ль wан кьрьн навәки дьн,
Ле глие тә өнда набьн,
Нә шьере тә ғәмам нәхшьн,
Әw гьшк дәгме тәва къвшьн.
Дәнгбеж, ашьq млат хwәйә.

Бе нвисар бал wан майə.
Аһа жь дəве кал у бава
Чəнд нəхш манə дəгме тəва.

X

Дəнге тə—бруска ə'wра,
Бо азайа ə'мре млəт,
Wанра бубу тəми, хирəт.
Qəлəма зер дəсте тəда,
Бəрк шəр кьрйə wə'де хwəда,
Мqабьли хəлq-нəйара.
Awа иро лаwе кӧрда,
Бəрате шьере тə нһа,
Дəрхьстьнə жь курайа
Дьле млəт, йа сал у qӧрна,
Qəй жь кание лапи зһар,
Пəсне тə дьдьн бь ктеб у зар,
Чаwа шайире лайиq у нəлал.

XI

Пара тə бу—зӧлм у бəла,
Нəчуйи кочка шаһ у мира,
Бо тə һеч бун сргун, кəла.
Глие мира дькьрə тəхсир,
Дь нəвсада, зинданада,
Бьн дəсте wан нəбуйи һесир,
Ньмз нəкьр колозе кӧрда.
Нав брине qəйд, чидара

У бьн зӧлма нəвс-нəйара
Диса-диса нəдкьр фькар,
Сəр нета хwə дьмай бawəр
У шəр дькьр мина һəрщар.

XII

Һəвале тə—ə'рд у ə'зман,
Гӧл у кани тəра пьзмам.
Ча дəнгбеже нӧба дьла,
Мəшурбуйи тӧ һəрдəра.
Тə заньбуйə кочьк-сара
We weранбьн хwəйе хwəва,
We бьqəлə кока мира.
Лəма бетьрс у бемьнət
Шкиəте хwə у йа млəт,
Тə дьда дəр гав у сəвət.

XIII

Тӧ пьзмаме мəрие кəсиб,
Тӧ херхазе заре э'тим
У бəлəде рewие хəр'б,
Меване шьвен у гавин.
Дəwрешара буйи һəвал,
Һəвра страйə зӧлма гран,
Бона млəт кьрйə һəwар,
У бawари wəкьландйə:
«Т'əбийət йəкə, дӧдӧ нинə,
Зӧлма мира һа наминə...»

XIV

Ахьр чьqас т'əви швин
Һун бьн п'əр'де ə'рд у ə'змин
Wə бь к'ӧрди хəбəрдайə,
Жь т'асəке шир вəхарйə?
Пе фькра хwə п'ьр' дəwлəмəнд,
Млəт кьрйə ашьq, сазбəнд.
Wа дəнге тə бь һəwари
Бəрк' кəжандйə кон у дəри.
Тə хəма хwə, хəма млəт,
Хwəр'а кьрйə qə'лəм, к'агəт.

XV

Чь шайири, чь дəнгбежи,
Кӧ щəwата кəму дьла
Тə баqкьрйə мина гӧла.
Wа кəта qӧр'на мəда жи
Нава шьере тəда манə,
Сəбра дьле к'ӧрд лаwанə.
Мəшур дьбьн зӧлме гран,
Дəрде млəт, брина wан.
Ах у wаха щмаə'та мə
Кале wанва нишан дайə.
Шəр'е дьле qиз у хорта
Шьере хwəва тə аландйə
У гəр'андйə һəр wəлəта.
Чьqас хwəстьн, кӧб у кьзрəт,
Чь азайи, намус, хирəт,

Чьqас һəwар, дə'w у газьн
Нвисаре тəда манə.
Щмаə'та мə р'еча тəва
Баqьнг-баqьнг гредайə,
Хwəйкьрйə нав р'ӧһе хwəда.
К'ьвшə, wəки бона млəт,
Wа р'асти жи qəлəм, к'агəт
Qəй кəлйанə дəсте тəда,
Дьле тə жи һəми сəрда.

XVI

Тə дайə шькле хорт у мере
К'ӧрдайə ə'гит, шəр'чи, кəйфдар,
Диндарва ча ч'йа у знар.
Ч'əкед щəнгие, хəнщала пола
Тə гредайə к'елəка wана,
Ча Т'елие Т'əмо у Т'елие Кəмзə,
Ча К'əр' у К'ӧльк, Хане Ч'əнгзер'ин,
Ч'əко у Ə'рфин у Qəрəт'аждин.
Тə əw кьрьнə к'енлу у qəй дин,
Сəр кəспе к'кел wе форме т'ьме
Р'акьрйə пешйа мире Ə'рəба,
Шаһе Иране, сӧлт'ане Р'оме.

XVII

Дь малада бумə бəрхван,
Пəй мəзнайе һəми шван
Һа нивбьр'чи, һа кемайльх,
Малда кəзар ə'мр, qӧльх,

Тәӈ у ньче мәрийа, аге,
Дьл дешандьн мина даге.
Кәта шәва лапә дәрәнг
Wан хәмава дьбум бинтәнг.
Кәзар, кәзар шван у гаван,
Кале мьнда дькәwгрйан.
Клам у блур мәра гешәк,
Әw бу хwәндьн, рьсq у комәк.

XVIII

Әм hесире бәг у аге,
Ча qөрбана ль бәр даге,
Мә we чәwa qәнщкьрана
Көл-хәзаба мә wан дьла,
Кө төнәбуйа шьере Тәйра
У we дәме хwәра нәстра?
Нава әмре зәлулийеда
Hеди-hеди кәтмә сери.
Нета Фәqи мьн фәмкьр,
Кламе wи гәлә кьзкьр,
Ль сәре чйа, сәр знара,
Бона әмре хwәйи мәлулра
Кламе Фәqи мьн дьстра.

XIX

Мәри заньбу кәму тьшт awa
Тәви hәв дьбьн, кәлогьринә,
Qәй дьле гьшка көл у бринә,
Дьхәньqьн нав бәра дәрде гьр,

Бьн нире хәлqе у кәдхөре көр.
Qәй кани, бьлбьл, wар, кәwшан у чйа,
Гөл, сосьн, рнан, кәвьр у гнийа
Көрде кочәрра дьбунә нәвал
У пешйа зөлме дькьрнә hәwар.
Әwа мәритъре qәй Фәqие Тәйра
Әw бь хwә дьhат нав әл-әшира,
Кө тәва ракә пешйа кәдхөра.

XX

Мәритъре Фәqие Тәйра
Буйә шьклчйе рөке мәрийа,
Пе qәләма дәсте хwәва
Тәв кьшандйә хәмле wанва.
Qизе көрда qәлфә-qәлфә,
Кьнще wанва бь рәнг-рәнги,
Дьмәшинә тәва бәнги.
We мәшева—кәwe көбар
Чawa бәрхьк, чawa хәзал,
Кламава—шьнгина бе,
Хөләхөла щәw у кание.
Шькле тәбийәте qәй кьшандйә
У awa qәй бьн гйе зозанвана,
Жь гөнд нәта чйа көлилк чкандйә,
Щәw у кани жи сазбәнде wана.
Тәйр у ту, бьлбьл у шнгина бе,
Кьрйә дәнгбеже шәве у роже.
Wана тәварра әw хәбәр дьдә,
Жь көлилка qәй бақьнга

Ћəта иро гредьдə
Бона рожа əшq у шайе,
Бона млəт, бо азайе.

XXI

Жь сбе нəта эваре
Ћа дəнг дайə Дилбəре,
Дьле хwəра шəркьрйə,
Кӧба дьла кəландйə.
Дьле wи qəй тəйре бе чар,
Бьлбьлара бубу ћəвал,
Жь машоqие əw ћəрдӧ жи
Бунə гəрок, бунə бе щи.
Əw гəрйанə ль сəре чйа,
Нав гӧл-гћйа, ль рəх канийа,
Əw – машоqе назьк Дилбəре,
Бьлбьл жи—бо гӧла бћаре.
Мəритъре кание зəлал,
Чйа у бани, гӧл у рнан,
Кзрəта хорт—qизе дəлал,
Əw гəрандйə зозан-зозан,
У бь хwə жи ашьqе wан,
Свьк кьрйə хəма гран.
Əw млəте биркьрира
Ћиштьбу клам у блур,
Хəма гран дьбу məшур:
«Wəй ло, ло, ло, ћəйло миро,
Ћəй лӧ, ло, ло wəйло баво,
Ах, дӧћ qəнщбу, нə кӧ иро...»

XXII

Ћəр щара, гава дьбћем
Дəнг, мqаме кӧрди нəлал,
Дəрде чуйи əз бир тиньм...
Qəй дəрдəра дьбьм ћəвал
У набиньм ре у мəщал.
Awa дəнгбеж у блурван
Дькəвьн пəй хəме гран,
Qəй блура qӧлqӧлкьри
Жь курайа ћена бəре
Сьра дьле мəй вəшарти
Тинə орте, дьдə гəре.
Гли, мqам дьле мьнда
Нотла нəзар шӧжуйа, дəрзйа,
Дьньчькьн орта дьлда.
Qəй бəр чəв те Фəqие Тəйра,
Qəй əw ћостае лəтифи мəзьн,
Qəлəм, кагəт дəсте wида
Дьсəкьнə qəрафатва.
Əз ша дьбьм, дьчьм бəрбь wи,
Славе дьдьм бь əшири,
Wа əм ћəвдӧ нəмəз дькьн,
Ктебе кӧрди пешкеш дькьм.

XXIII

Гəлə qӧрне чатьн, сəрхӧр,
Гəлə диwан, гəлə кəдхӧр,
Ча базрган дəрбаз бунə,
Ле глие Фəqи бь зар манə.

Пешда ћатьн мәрийе кӧбир,
Гьшк әwләде мләт у жир.
Пьшт данә ћәв, рабунә пӣа,
Мqабьли шаћ у мира.
Рабун нәзар Qәрәтаждин,
Нәзар Давит, нәзар Мћер.
Кочьк, сара кьрьнә wеран
У саз кьрьн qӧрнәкә зер.

XXIV

Хәмьлинә дәшт у зозан,
Бинхwәш бунә гӧл у рнан,
Дӧхӧлхӧльн кание зәлал,
Мләт бунә пьзмам, ћәвал,
Ћәвра вәдхӧн ава нәлал.
Гӧл вәбунә бћар, бћар...
Ле нәйф, тӧнә Фәqие «дьлсар».

XXV

Ле сәр сәре Игьрдаге
Мьж, думанә ль wедәре.
Дькә ахин мина бәре,
Чӣае бльнд, шәде qӧрна
Дькәwгьрә нава хәма.
Искә-иска канийе wенә,
Брине we ће дәwсенә.
Дәнге wи те, йа ћәwарийе,
Гази дькә бо азайе,
Бәжна хwәва qәй те харе.

Ле чӣае мәйи Әләгәз,
Мәра кәтӣә пәй әмре лә,
Кӧлозе wи—пьлта әwра,
Qәй ша дьбә әмре мәва.
Дьбће дәнге Игьрдаге,
Qирина wи, эша даге...

Бћар с. 1958

ХӘЛӘQА АГЬРДА

(Вәгӧһасти)

1

Һавине, сала ҟәзар нәһсьд чьлйәке,
Мәһа ийуне бу, р'ожа р'әҟәтие.

Wа архайин әм малда р'әҟәт дьбун,
Мәзьна хәбәр дьдан, зар'о ша дьбун.

Жь дәнге р'адиое жь щие хwә р'абум,
У нәфәсбьр'и бәрбь р'адиое чум.

Сазбәнди у к'лам һатьн гӧһастьн,
Глие газие гһиштә бәр гӧһе мьн.

Дәwса к'лама, нава мале
Һатә бһистьне газийа һәwаре.

Жь we һәwаре, бь гавед хwәйи ләз,
Һе незики р'адиое бум, сәкьним әз.

2

Партиа Ленин бу, к'ӧ чәтьнайа хwәда
Дәрһәqа бә'се ә'ламәти дьда.

Мәр'а дьгот, wәки фашистед герман,
Wан пешда анинә qәлпикә гран.

Wа ҟӧщӧми сәр мә кьрьнә, бь к'ен,
Синор дәрбаз бунә, дьшушьльн, тен.

Дьгот, wәки әw тен бь дә'w у зор,
Кӧ бьбьн хwәйе Wәт'ане мәйи сор.

Партиа мә зу газийа һәwаре леда,
Жь дәнге партиа мә qәй бруск вәда.

Һәwари бәла бу, нава щие незик у дур,
Дәрбаз бу ль сәр зәвиед зәр, мешед к'ур.

Мина бобәлиске, чу ҟәму дәра,
Фә'мдари, зәлал, к'әтә нав һәр мала,

Бәла бу нава щергед ләшкәре сор,
Qәwәта мәйә нәалт'ьндар у зор.

3

У жь дәнге һәwарйа партиа мә ҟәлал,
К'шйан у һатьн мләтед йәкәхтйар.

Һатьн жь Wәт'әне мәйи бе сәро-бьн,
Жь к'еләка бә'ред бьч'ук у мәзьн.

Әwлəд ћатьн шəв, рож, сйари у пəйа,
Нава машина у нава гəмийа.

Жь гӧнд у бажара, жь əйла, гəлийа,
Ча пелед бəре бу хӧшина мəрийа.

Awa гьшк ћатьн, qəй тəв жь малəке,
Сəба намусе у бона хирəте.

Кшйан, ћатьн млəте чəврəш, чəвшин,
У ћазьр сəкьнин бəр партиа Ленин.

Кəзар змани у кəзар кьнщ-рəнги,
Тəвə мерхас, сəр Wəтəне xwə бəнги.

4

Дəwса qəлəм, кагəза, дəwса мəра,
Тəв твьнг, плимйот данин сəр мьла.

Рабунə пйа бона Wəтəне дəлал,
Бона партиа Ленин, партиа мə кəлал.

Бекӧтабун ћатьн палə у гӧнди,
Мəрие ӧлмдар, тəвə бжарти, щнди.

Катьб, кəсабдар, механик у дəрсдар,
Поэт, дохтьр, шофер, дəлəк у малйар.

Хзнəван, комбайнаван, трактурист,
Шьван, тəрзи, нвискар у артист.

Ћатьн, чawa хӧшина пеле аве,
У сəкнин ль мəйдана ћəwape.

Wa тəв ћатьн мина тəйра у шера,
Пльнга, бу тəмаша əгита-мера.

У бəр бəйраqа Ленине нəмьри,
Сонда сор харьн милион-милион мəри:

— Əм сəкнинə бəр тə, ча ћəрщар,
Əмркə, əм фашиста алткьн йəкщар.

5

У бу тəqина топа, щəбрхана,
Гӧрина танка, йа айроплана,

Хӧшина гəмийа у ћəwарйа мəрийа,
Кшйан, чун бəрбь джмьн, ль ћəр алийа.

У мəритьре qəй тофан рабубу,
Ре-мəщале джмьн тəмам гьртьбу.

Чвик у бьлбьл у каре хəзала,
Тəлйа бун нав qəлштокед знара.

6

Фашистед фелбаз, чawa гӧред дəвхун,
Шəрньз у qəлп, джмьне əдлайе бун.

Тӧ əw тəне нинбун, тəви wана бун
Нəйаре дьне жи, мина wан дəвхун.

Әщале сәре мәрийа, щәлат, бехер,
Кӧ гьшк мәзьн бубун пе жәра Китлер.

7

Фашиста агьр у алав дьрәшанд,
Гӧнд у бажаред мә пәй һәв һьлдьшанд.

Wа мәритьре әw щие пепәскьри,
Qәй тӧ wәдәида шен набьн иди.

Фронта мәда – Украйна дӧда,
Шәв у рож рое руе хwә вәнәдьда.

Шәрәки гран бу, нә wәкә һәв,
Халибун тӧнәбу, нә роже, нә шәв.

Гӧнд, бажаре мә wәдәки тер-тжи
Вала бубун, qәй wьр тӧ кәс нә дьжи-

Рож пәй рожа, һәбуна мәйә пьр,
Фашиста хwәра дькшанд у дьбьр.

8

Әwләдед нәлал, е кӧ мабунә мал,
Чаwа мерхас, дитьбун ре у мәщал.

Тәв чубун нава меша, бубун партизан,
Пе сильке джмьн, зрар дьданә wан.

9

Мәрие советие, пашла Wәтәнда,
Әгәр бәр собе, әгәр зәвиада.

Шәв-рож дьнәландьн нәсьн-пола.
Нан, пәмбӧ дьданә сәр һәв нола

Чйае Әләгәзе, qаси гола
Севанейә бәдәw, әw нава чйа.

Жь һәр чьлкәкә хӧидана әнйа
Сильнәк чедьбу бәр чәвед нәмуйа.

Чедьбун патрон, автомат, танкәк,
Бомб у плимйот, йане твьнгәк.

У ча базрган, тәйрок у баран,
Бь эшалона жь һәв нәдqәтйан,

Дьчун бәр дәсте әwләдед шәрван,
Фашист дьрәвйан жь дәрбед гран.

10

Awа, тәви һәв бун кәвьр-семент,
Әрде мә жи хуна джмьн дьмет.

Дьбей әрд ләрьзи, әзман жи пера,
Рое хwә вәшарт, әйанә чьра.

Wәтәнвьзе мә пе-пе дьгәрйан,
Пәй һәр фашиста, мәщал нә дьдан

Бьрәвйана әw нәйаре фронте,
У тәслимкьри данинә орте.

Бawар нә дькьрьн бо нале хwәйи ӧса,
Пор-пошман, дьнһерин бьн чәва.

11

Мьн дит брина Wәтәне мәйи әзиз,
Бһист ахина дәнге wейә зиз.

Бәр чәва мьн дит щйе ләпе джмьн,
Кө мабун сәр деме Wәтәне мьн.

Дит кәла дьле wәтәньзе мә,
Мерхасйа wана ль бәр чәвед хwә.

Чawa әwре нисане дькьрьнә гмин,
Мина мәрики давитьн сәр джмьн.

Зәрбед гран, ча пеле бәрейә гьр,
Мәйте мәрьза дажот у дьбьр.

Жь дәрбед мәйи зор фашист дьрәвйан,
Пәй хwә вәнәдьгәрйан, кур дьнәлйан.

Алтбуйи дьрәвйан бәрбь Берлине,
Жь ера мә дьһатьнә бьрине.

Әw дькшйан бәр һелина хwәйә жәр,
Жь кедәре дәркәтбунә дәр.

12

Дит мешед Wәтәне мә һәр дәра,
Ед кө дared хwәйи бәжнбльндва,

Бәри шер сәкнибун назьк у көбар,
Мәри жь wана дьма ньзмәкар.

Әwед, кө сәр рйа бь нәзар-нәзар
Щурә бәлга, ча qизед нәәдар.

Хwә дьмәшандьн жь пеле бае,
Нә дьхwәстьн бьһатана рае.

Ле wи чахи бубун, гәрдән тәзи,
Дьбей дьгрийан, дьнәлийан, дькьрьнә гази.

13

Дит зәвиед мәйи мәзьн, бе сәро-бьн,
Ле тәв тепәскьри, бьн тйе джмьн.

Эмиш у гөле баг у бахчед мә,
Гьшк өнда кьрбун бәдәwийа хwә.

Дит тьред мәйә жь нәсьн, шола,
Гранийа хwәва бь нәзар тонна.

Бәри шер сәкьни бун сәр чәма,
Канала, шәв у рож сәр кижана,

Авто, машинә ча мори-мстан,
Дьчун, дьһатьн, жь һәв нә дьqәтйан.

Дьбьрьн-данин һәбуна Wәтән,
Нһа джмьн тәqаньбун әw тәв.

Кәсьне wан хар бубун нава аве,
Дьбей кәла хwә дьретьн нава we.

У мəритъре щие храбкьри,
Нава қӧрнада шен набə ьди.

14

Дит кал у пиред пор спи, əхтйар,
Чawa парсəкчи, бе мал, бе стар.

Дит əщеба мəрьза-нəйара,
Шəwата дьле жьна у зара.

15

Шькляки гран те бəр чəвед мьн,
Хлаз набьм жь we хəма мəзьн.

Əз жь we йəке қə аза набьм,
У гава бир тиньм, чəвед хwə дьгрьм.

Гӧндəки мəзьнда—Адамовкеда,
Бнəли рəвибун, кəс тӧннə бу теда.

Бехwəйи дьшəwтин чəнд ханиед дарин,
Дуе wан, ча хəлəq дькшийа əзмин.

Пеле агьр awa, мина гӧрəки
Wa хwə авитьбу нава ханики.

Қьрчə-қьрча дəнге шəwате дьhат,
Ча гӧр, нəстуе нечира хwə дьшкенанд.

Қизəкə пьчук, букьнга we дестда,
Букнгера дьлист у наве we дьда.

Қизьк руньштбу бəр дəре малe,
Лапə нəзан жь шəр у həwape.

Қизкьнга бəдəw, тфаляка дəлал,
Бука хwəра дьгот глие нəзəлал.

16

Мə бəр чəвед хwə дит əщебəкə wa:—
Жь wи авайе дур, сəр чəнд гава,

Мəйте жьнəке, нава хуне мəwщи,
Жь бомба джмьн мабу щи бь щи.

Əw жьна ль сəр ərде бе сфат бу,
Қəй пəрче топе сфате we бьрбу.

Жь мəйте жьньке, ль сəр мьле чап,
Гран кəтбун челəк у голькəк.

Həрдӧ жи бриндар, келəка həвдӧ
У борина wан чар дор гьртьбу.

Дере жьне, қизе, у е букьнге,
Дуз мина həвдӧ бун у жь рəнгəки,

Кӧ кьвш дьбу, həрсе жи малəкенə,
Хание дьшəwьти, жь we маленə.

17

Жь щие хwə рабу, əw qизкьнга рьндьк,
Бəрбь де чу, бь гавед хwəйи hурьк.

Кьрə бьлə-бьл, чу руньшт сəр əрде,
Чəнд глие нəзəлал гот, дəнг да де.

Тфала дəлал гəлə дера хəбəрда,
Ле мəйте сəр əрде щаб нə дьда.

Qизьк жь we йəке зəф бинтəнг бу,
Дьле we тжи бу, рудньшт у радьбу.

Əwe хwəст песира дайка хwə вəкə,
Шире weйə нəлал ль хwə нəлалкə.

Нькарьбу вəкьра, сəре де гьрт, нəжанд,
Пore we кшанд, ле тӧ щаб нə стəнд.

Ма илащбьри у дəст пе кьр грийа,
У назьк-назьк дьwəкланд «мама...»

Гава пе дəстька чəвед хwə мьзда,
Сурəте we пе хуна де сор бу, ма...

18

Поркьнге qизьке нəрмькə у зəр,
Qəйтанəкə сор гредайи ль сəр.

Mqим we форме жи букьнга we бу,
Нəмеза лəшкара хəмьландьбун.

Əw пored зəр у qəйтанед wанə сор,
Çəр дəста дьмьлмьлин дор бь дор.

Qизькера тəв бубун де, бав, бра,
Тьштəк дьдане дест у ша дьбун пера.

Qизьке сəр синге Самплавские əгит.
Нəмеза wида щие разана хwə дит.

19

Ле щарна дькəнйа, qизьк разайи,
Йане пьрчу дьбу у дьгот чəнд гли.

Qəй сəр букьнга хwə hepc дьбу,
Qəй букьнге гӧра we нəкьрбу.

Əw этимока тфал у бе гӧнə,
Чь заньбу, де у баве we тӧннə.

Qомандар Самплавски, əw бь исрати,
Чьqас радьмуса, əwqас жи дьма ти.

Дьле wи бубу чawa брина кбир,
Кьвш бу, бь we qиза хwə дани бир.

20

Qизьк ишйар бу, шəре we дəстпе бу.
Бук жи ьди тəмам жь бире чубу.

У дəнг ль де кьр—«мама», «мама»,
Гəлə гази кьр, ахриеда грийа.

Qизкнга эт'им бь грие xwə awa,
Ньфьр'и дькьр ль шəр'ҥьза т'əвə.

Дьгрийа у пер'а жи xwə дьп'əр'ьтанд,
Жь ч'əвед xwəй hешин hесьр дьр'əшанд.

21

Заньм, hуне пьрскьн, мьн ьди чь дит?
У гəло чаwа бун бринед Wəт'ен?

Əзе дитьна xwə wəр'а кьн бежьм,
Чьмки дəрhəqа шер'да əз дьлэшьм.

П'арəк Wəт'əне мəйи ə'зиз мьн дит,
Мина нəхашəки дьле wе давит.

Wа мьн Wəт'ən дит ҥəму wə'де wеда,
Звьстана сəрме, бьн к'ӧрке спида;

hена бhаре, кӧлилк к'əwшане wе,
hасьлəте wейə hавине, пайизе.

Мьн дит ч'əмед Wəт'ен фрə у п'ьр к'ур,
Дəнгəки ньмз ле у qəй дьгрийан зəлул,

У чаwа к'əмбəр xwə гредабун
Ль пьшта ере у хӧшина wан бу.

Дьк'шйан у дьчун ча хəлəqе шкəсти,
Дьчун, хəмед гран xwəда вəшарти.

22

Ҥəйк'але qӧр'на, шьк'ле сал-зəмана,
Гəлə нвисар у сəрhатие wана,

К'теб, гəлə-гəлə həбунед дьне,
Бəлай сəр ə'рде бун у нава ҥəр'ие.

Завод у фабрикə, т'əмамийа xwəва
Йан бубун храбə, йан вьк у вала.

Вагзал у р'йа машина храбкьри,
Дурва к'ьвш дьбун, ль сəр həв лодкьри.

Wа стуне т'ела шкəсти бун бльндва,
Т'еле сəр wана жи дардайи пева.

Мəдəнед мəйе к'омьр у ҥəсьн,
Əw т'əмам hьлшйа бун жь бомбед джмьн.

23

Стансйе электрике бəри шер', əгəр
Qəwата аве зивкьри дьда дəр,

Ҥəзар-ҥəзар лəмпч'ҥə ча к'арьбар,
Кӧ нава шəве дьхəмьланд гӧнд у бажар,

Ле hена шəр', к'идəре шəр' дьчу,
Ль чар т'əрəф тə'ри таристан бу.

Həбуна мəйə п'ьр', бьч'ук у гьр,
К'əтьбун нава хəлəqа агьр.

616—6

24

Мьн дит чь дькә намус у хирәт,
Кӧб, һерса дьл, бawарбун, хәйсәт.

Гава әw гьшк жь щи рadьбьн,
Бо qәзийа сәрхӧр тәви һәв дьбьн.

Гава эша дьл мәрийа рadькә,
Мәрьве ӧса кәму тьшт дькә.

Зува готьнә:
— «Шер дьмьрә, чәрм дьминә,
Мер дьмьрә нав дьминә».

Наве Самплавски we һа бьминә,
Мерхасйа хwәва кәртъм дьминә.

Бәр чәве мьнә, бир накьм тӧщар,
Бәжнбльнд бу, диндарәква чawa эпар.

Зәнде wи qальн, бәдәw у мерхас,
Джмьн ль бәр wи нәдьбун хлаз.

Нава шәрәки гӧмрәк, чәтьнда,
Джмьн пешда дьһат у зор дьда.

Самплавски дьчу-дьһат кузә-куз,
Ләшкәрара дьгот глие хwәй дуз.

Рabу у глие эмр һе девда,
Гӧлла топа джмьн рәх wи тәqйа.

Пarче гӧлле мьле wи бриндар кьр,
Әwи эмре хwә qасәке әглә кьр.

Джмьн пе танка һа незик дьбун,
У чьqас дьчу, шәр гӧмрәк дьбу.

Дор ләшкәре мә, жь танкед джмьн
Рarх һәв чедьбу хәләqа мәзьн.

26

Самплавски, кӧ әв дит, ӧса бриндар,
Чawa шерәк, бь дәнгәки нәйфдар,

Кьрә qирин нав хәләqа агьр,
Пешда бәзийа, ләшкәр пәй хwә бьр.

Танк, бомб, автомат, qьрмә у мәри
Тәви һәвдӧ бун ль сәр һәр мьли.

Нава wи шәрида мьн Самплавски дит,
Пе дәсте хwәйи qәниц бьтӧлгә давит.

Жь дәрба wийә зор, танкәкә джмьн,
Щи бь щи тәqйа, ль бәр чәвед мьн.

Бьтӧлге дьн ньлда, жь хwә рази,
Бь кен у herc, бәр танка дьн бәзи.

Әw танк жи гһиандә wи огьри.
Qрмә дәрхьст, кьрә qирин, гази.

27

Ча сьрйа танка, бомба кӧта бу,
Әм жь һәр алийа бәзйанә һәвдӧ.

Wәтәнньзе кәйфдар, мина шера
Р'е у мәщал нәдьдан нәйара.

Самплавски бриндар у пе дәстәки,
Qаим гьртбу песира йәки,

Ле кәйф, ньшкева фашистәки дьн,
Навмьла wи хьст, пе кера мәзьн.

28

У тәлә мерхас, шәре гранда
We форме тәмьрин чawa чьра.

Бо бир анина әwләдед кәлал,
Лайиqи wана, чекьрьн кәйкәл.

Wана бир тиньн wәхте мерхасийе,
Wәхте чәтьнайе, щие әщq-шайе.

29

Жь wәтәнньза, мәрие пешәкар,
Табутәк чекьрьн бо qӧмандар.

Самплавские әгит, сәр гәлә мьла,
Нав табутеда, дәрхьстьн дәрва.

Ләшкәр у qӧмандар табута сор,
Ль сәр мьле xwә бьрьн дор бь дор.

Бьрьнә бажаре незик – Салноке,
Нав багәки бәдәw, щие сәйране.

30

Комисар Мәщит, бь глие алави,
Һежаи Самплавски хәбәрда әwи:—
Әре һәвално, мерхасийа Самплавски
Тӧщара начә бира кәсәки.

Әwи бона мә һьшт борщәки мәзьн,
Wәки әм жи мина wи шәркьн нәртьм.

Wa әwи нишанда ньзкьрьна xwә,
Бо азайна Wәтән у щмаәта мә.

Самплавски мәсәла xwәва избат кьр,—
Һәр шәрванәк дькарә нава агьр.

Бьбьрә, бавежә чь хәләq жи һәбә.
Бра әв йәк мqим бира wәдабә.

Бра кәлалбә шире we дайке,
Кӧ жь пашла we әwләде һа дәрте...

31

Бәри әваре бу, ро дьчу ава,
Чардор дьһат дәнге тәйр-туйа.

У wәтәнӀьзе мә мина мәрики,
Борщ Ӏьлдан сәр хwә—шәркьн ча Самплавски.

У зәрп пәй зәрпа агьр кьрьн,
Әw бь we йәке хатре же хwәстьн.

У чаwа щнйазе мерхас Ӏьланин,
Табутева щие Ӏазьркьри данин.

Мәритъре рое жи қәй әв йәк дит,
Тап нәкьр бо ьндакьрьна әгит.

Qәй жь хәма әгит, пе әwрәки рәш,
Мина тәрдәке гьрт деме хwә гӧләш.

У мәритъре қәй дар у кӧлилк жи
Бь сәре хwәва кӧндә дьбун бо wи.

* * *

Ләшкәред мә бь рӧк у щан,
Awа бәри джмьна дан.

Пешда чун ча бруск, тофан,
Кӧта кьрьн қәзийа гран.

Бәйраqа хwәйә алтъндар,
Берлинеда чкандьн кӧбар...

КӘРИ Жь ПОЭМА «КӘСО У ЗӘЛХЕ»

(жь сәре IV)

I

Бәсе мина мәрикә геж
Ӏа дьгәрйа сәри ле эш.
Дьчу бал шех у мәлла,
Ӏәр йәк бәр хwә тьштәк дьгот,
Готьнед хwә сәр we дьфрот.
Тақәткәти, ти у бьрчи
Чу бал Кӧта пирә-фәлчи.
— Хатйа Кӧте, хатийа дәлал,
Жь мал у нал бумә бәтал,
Жь бәхте хwә мамә мәтал.
Wәрә мьнра рәнма хwәде
Фәльке вәкә тӧ ве дәме.
Кӧр се салә жь мал чуйә,
Әз ньзанӂм нӀа кӧйә.
БьнӀерә хатийа Кӧте
Бәса wи жь ки али те?

2

Кӧта фәлчи жь пашла хwә
К'иськәк у қӧтик дәрхьст,
Һәрдӧ фәсал бәр хwә дани
Бьрноги кьрә позе хwә,
Бежьжи у сәбьр ани.
— Ишаллә, сәбра херейә,
Хwәде руе мә бьн пйе тәвә,
Кӧр гӧнәйә, бәрхе тәйә,
Әм гьшк жи қул у бәнде тәнә,
Р'әкма тә мқим сәр мәйә.

3

Кӧте морийа рәхһәв резкьр,
Бь костәти кьрә щот-щот,
Щаркә майин тәвиһәвкьр,
Чәнд глие нәзәлал гот,
Пӧрчуе хwәкьр, һерсбу сәр wан,
К'әтә нава дә'wа гран.
Морийара әwе хәбәрда,
Qәй наве wана һьлдьда.
Бәсе мәлул, дәнглебьри,
Шәре Кӧте дьньһери.
Пӧрчуе Кӧте һеди вәбу
У сәр Бәсе awa һерсбу:
— Ле қӧрбана wи кӧрибә,
Сәр рйа хәриб буий тә'ни,
Һәма дьгри, қәт накәни
Тә херә, тӧ нә дини?

Дә'wa хwә у морийа бежьм:
К'ьвшә лawьк сьламәтә.
Жь глие we Бәсе шабу
Wa qәй Кәсо бәжна хwәва
Бәр чә'вед we дәрбаз бу, чу.

4

Паше Кӧте қәй хәиди,
Мориара хәбәрнәдьда.
Мәщала хwә әwe wa ди:
Морикә нәхш aһa һьлда
У нишани Бәса де да.
— Әз чь хwәлие сәре хwәкьм,
Бькарьбьм кӧркьнге тә
Жь қәзйае әwи дәрхьм.
Иро-миро морйа һane
Дәсте мьнда нае р'ае,
Жь дәсте мьн дьфьтьлә,
Те пешйа кӧр дьсәкьнә
У реча wи вәдшеринә.
Лawo, әмә гӧнәкарьн.
Хwәде рожа әвда кьвшкә,
Бәр әмре wи чь дькарьн...?

5

Wa пәй глие Кӧта фә'лчи
Бәсе грйа, кьрә қирин.
Кале хwәра әw бу дә'wчи,
Сәр чә'ве хwе кьрә брин.

6

Баве Кәсо, Шәмое шван,
Мала хwәда дәгмә дьма,
Дьгәрйа пәртьм бь зәлули
У келәка ки руньшта
Пе блуре бь дәнги,
Пәй хwә hесьр we бьhишта.

7

Кәму алийа дәнге дика
Нава гöндда иди лалбу.
Сьва тәзә hеди вәбу.
Ahа Шәмо жи кьшйарбу,
Зу-зу тәвед хwә мьздьда,
Ле ронайа тәвед wи жи
Хwәидибу мина Кәсо.
Бәсе кьрә гази, hәwар,
Топкьр гәлә гöнди—шинар.

8

Бәсе мабу гöманбьри,
Хwә пәсабкьр көрлемьри.
Бо рәпәтийа дьле хwәра,
Бь әдәте кал у бава
Мәзале бре хwә wa әwe
Кәсабкьр дәwса е Кәсо.
Кәзар кәсәр дьле wеда,
Дьчу wьр у дьгрйа hәрро,
Көре хwәра хәбәрдьда:

— Ах, дьле мьн, әвда хwәде
Ча ситьла сәр агьрә,
Кәвт пәкима кәwленагрә.

Мьн дәркәтйә пьлтә әwре
Гәлә рәшә, пьр гранә,
Hьм тәйрокә, hьм баранә.

Рavә лawo, бәрхе кувн,
Жь гölла ки гәло кәти?
Әз кьрьмә йәкә коти.

Хәзал бей тә этим манә,
Бәрәдай ль сәре чйа,
Мина мьн калина wанә.

Зозан бәр мьн хали дьбьн,
Жь дәрде тә аза набьм,
Бьлбьл дьнәльн чардоре мьн.

Дәгма тә дьле мьнда
Hа къвш дьбә дәwса гölла,
Дә тö равә, бав у бьра.

Дайка тә гönәйә, гьди,
Hе дькарә көлилк топкә
У пе wан пәзе тә хwәйкә.

Әзе рван, сосьна топкьм,
Әзе hәрьм чолакәвьм
У пәзе тә hәрро теркьм.

Бьлбьлзәрк у қәрәчиҭәк
Пеша хwәва ҭопкьм биньм
Пәзе тәра бьгьһиньм.

Кӧ әw кӧлилк ҭеренәкьн,
Әзе һәрьм бал щинара,
Бо пәзе тә кӧлилка дәйнкьм.

Wәки әw жи ҭере нәкьн,
Әзе һәрьм, рӷа нәвт рожа
Кӧлилка парскьм жь һәр мала.

Әзе һәрьм ль сәре ҷӷа,
Нава гәлӷа у нәwала,
Бьрәвиньм жь хәзала.

Әгәр әw жи ҭеренәкьн,
Жь хwарьне әз қәтиамә,
Пара мьн әw бәси wанә.

Пәзе тә бе ав наһельм,
Әз щие гәлә канийа заньм,
Кӧлме хwәва аве биньм.

Әгәр авед нәму канийа
Ҭибуна пез әw нәшкеньн,
Бәси wанә әв һесред мьн.

Әw мәзале дайка тәйә,
Лаиқи мьн рәбәнейә,
Нә ангори бәжна тәйә.

Әв щие мьн чьра һьлда?
На ҭӧ ҭаqәт мьнда нәма,
Чьма буйи йәки тьма?

Дә ҭӧ рабә бехwәдео,
Дайка рәбән чьра хапанд,
Мәзәле we жь дест рәванд?

Qәнщбуна мьн иди ҭӧнә,
Дә ҭӧ бьдә ҷьлкәк дәрман,
Дйа тә вәхwә, кӧ зу бьмрә.
К'афьр, йане келәка хwә
Ҷиҭкәки щи ҭӧ бьдә мьн,
Щиwарбьм әз вьра бал тә.
Нә дәрәнгә, ро чу ава,
Дйа тә иди бет'аqәтә.
Wа вәлазйам әз бьн пйе тә.

9

Шәмое кор ре у wәра
Әw рьнд насдькьр жь бина
Гӧл у гьһие ль wандәра,
Хӧләхӧла дәнге аве.
Wа кәтьбу пәй хәмед хwә,
Дьчу wана жь хwә дурхә,
Дьчу бәрбь гӧнд у зома,
Кӧл у дәрде хwә нишанда.
Бонә wи шәв йан рож, йәк бу
Дәшт у кәwшан, йан рӷа дреж.
Р'екәт бәр ҭәвед wи тәри

Чвикәк дьһат дор сәре wи,
Нава һәwе һа дьфьри.
Шәмо бәр хwә хwәра wа гот:
«Ах, wәйло мьн малхьрави,
Мьн търе Ңәсое мьнә,
Хwә вәшартйә әw ви али,
Ңәйф, чвик бу, хwәра фьри...»
Рева чәнд щийа дьнькьси,
Дькәт, радьбу, дьсәкьни,
Хwәст рәнәтбә әw қасәки,
Ле ньшкева хӧләхӧла
Дәнге аве «Канйа буке»
Әwи бьһист у бь ньсрәт
Жь щи рабу диса рекәт,
Һеди-һеди хwә гиһанд сәр
«Канийа буке», канйа авсар.
Бина хwә кьшанд, тер ав вәхwар.
Әw бь дәнге ава канйе
У пе бина кӧлилкед we,
Хwәра дьжйа әw we дәме,
Кәтьбу пәй хәм у дәрда.
У канйера хәбәрдьда.
— Тӧ «Канйа буке», канйа дәлал,
Һатьмә бал тә, сәлам, сәлам,
Ах, канийа авсар те бира тә
Әз, тӧ, у әзман, әм чәнд щара
Кәтьнә лаще һьма вьра.
Жь мә һәр йәк пәйе хwә дьда.
Тә дьгот ава тәйә зәлал,
Мьн дьгот чәвед мьньн зәлал,

Әзман жи нәми йа хwә дьгот.
Ньа Шәмое бәре ниньм,
Wа әз мәрики көрлемьри,
Йәки корьм, тӧ тьшт навиньм.
Әз нәйрана тәмә,
Тӧ һа сар бьминә,
Wәки Ңәсәне мьн
Әw жи ве ава тә
Ньсрәт нәминә,
Жера нәвежә,
Баве тә корә.
Бежә әw ньа
Мәрики зорә,
Бежә әw чуйә
Бо қәләне тә
Хәзала топкә
У бинә вьра
Бона тә хwәйкә...

10

Шәмо дьгрийа бь зәлули,
Глийан дькьр бь мәлули.
Әwи дьбаранд һесред гьр.
Канйа рәвӧк бь хӧләхӧл,
У we дәме ньма һазьр,
Һесред Шәмо тәв хwә дькьр,
Дьрәванд у хwәра дьбьр.
Wан һесрава Шәмо раза.

Әw жь дәрд у хәме Кәсо
Хели wәдә ма лап аза.
Кӧлилкед хас у кәмубин
Жера бубун бәргал, нвин.
Бае зрав бь назәдар
Дьһат у сәрра дьлиланд.
Сәркьнге кӧлилке дор wи
Чawa пеләав дьнәжанд.
Кани бубу ча qәрәwьл,
Хwәра дьстра бь әшq у дьл.

Пешкеши қиза хwәйә дәлах—
Эмае дькьм

ҚАЛЧИЧӘКЕД ЛИРИКАЕ

ФӘСАЛ WӘРӘ КАР-ХӘЗӘЛА МЬН

Фәсал wәрә, кар-хәзала мьн, дәрде мьн пәзе баве тә ниньн. Хәw накәвә чәяед мьн. Тәриеда әз һәр гаве тә дьбиньм. Әз дьбиньм, гава тӧ жь мал дьрәви, тейи бал мьн. Әз заньм әw кижан кәвьрьн, кӧ тӧ льнгед хwә датини сәр wана, заньм дәстед хwә дабежи кижан шилана, wәки ньшкевә нәшмьти, нәкәви нава гәлие бе бьни. Фәсал wәрә, дәлала дьле мьн. Әз заньм жь мале кәта вьра тӧ чәнд щара хӧдана әнйа хwә кәвәр тәмьз дьки, чәнд щара сәре хwә дьнәжини, кӧ гӧлие хwәйә зәр растки сәр навмьла хwә. Заньм, чәнд щара вәдьгәри, пәй хwә дьньһери, кӧ бьзанби, гәло пәй тә тӧ кәс нае.

Фәсал wәрә стара дьле мьн, wәрә һе һив дәрнәкәтйә. Әз заньм һив кәнге дәрте. Әз заньм тӧ чьqас дури мьни, заньм, wәки гәлә-гәлә стру һәнә орта мә. Әз тәв заньм, ле тәне ньзаньм, гәло дьзитйа әвинтйа мә кәта кәнге we бькшинә?

Фәсал wәрә сәбра дьле мьн. Wәрә гәрмайи

у шəwqe текə нава рӧне мьни hар. Wəрə зhакə əв шкəвта тəрийə—шьл.

Фəсал wəрə, кар—хəзала мьн. Əз qə ньзаньм əвинтйа мьн у тə гəло нəта кəнге we бькшинə?

Wəрə фəсал...

ДЬЛЕ МЬН

Дьбежьн щер сəр рйа аве дьшке.

Дьле мьн, рəбəне жи, мина щер тəнькə.

Гава щере xwə hьлдьдьм, дьчьмə сəр канйе, cawəкə гран дькəвə дьле мьн. Жь we cawe дьтьрсьм, xwə ьндакьм, льнге мьн бьшмтə, щер ль сəр мьле мьн бькəвə, бьшке. Сəбəбийа шкенандьна щер бьдьнə руйе мьн, we мьнра бежьн:—«тə чəве xwə гəрандйə сəр кӧре хəлqе».

Дьбежьн щер сəр рйа аве дьшке. Жь we хəме нəwерьм жь мал дəрем, həрмə аве. Дьтьрсьм, йан щер бьшке, йане жи дьле мьн əвда рəбəн жь диндара хорте бəжнбльнд, смелqəйтан, ньшкева текə qирин, жь дəнге дьл xwə ьндакьм, зəнде мьн сьстбьн, щер бькəвə бьшке.

Ньзаньм, чьра дьтрсьм həрьмə аве? Мьн тьре щер у дьле мьн we həврa бьшкен. Ах, гəло хəлq we бьзаньбə мəнə чь бу, кӧ нəрдӧ həврa шкəстьн?

Дьбежьн щер сəр рйа аве дьшке. Лəма гава дьчьмə аве, сəре xwə бəржер дькьм, чардоре xwə нанhерьм, чьмки заньм, йəки нəрəнət мьн дьнhерə, həр гаве мьн дьпивə. Ах, жь хəбəрдана wи дьле мьн тап накə.

Әʼдәт бу

Рʼожәке чәнд мәри һатьнә мала мә. Де у баве мьн әʼмр кьрьн бәр wана кьвш нәбьм, һәрьм тʼәwле. Әз зу чум тʼәwле. Мәри чунә һөндөре мале. Дйа мьн көлав дани, руньштьн. Жь тʼәwле дәркәтьм, фәсал незики дери бум. Мьн бәр қәлиштока дерира дьбьһист хәбәрдана мевана. Чәʼвед хwә қәрьманд хорт дит, наскьр. Нәфәса мьн дьһат бьрине, дьле мьн дькөта, гәwрийа мьн тʼжи дьбу, льнгед мьн һеди-һеди сьст дьбун. Мәритьре әз дьхәнқандьм, ле жь қәлиштока дәри дур нәдькәтьм. Дөхwәст нәму гли бьбьһиста, тө хәбәр бәрнәда. Мьн дит меване әʼзиз, чәʼвед хwә көта бу тʼанга дери. Мьн тьре әw мьн дьбинә. Шәрма руе хwә, мьн сәре хwә бәржер кьр. Ньзаньм, хорте дәлал чьма чәʼвед хwә көтабу тʼанга дери?

Әʼдәт бу, хорт гәрәке хәбәр нәда. Мьн ньзаньбу, меване щаһьл бона весандьна агьр-алава

дьле хwә тʼасәк ава сар жь мәрийа дьхwәст, йане ләпәк бәрфа бәләкийа.

Мьн дьхwәст тʼасәкә ава сар, бьбра бьда дест, ле wеранбә әʼдәт. Әʼдәт нәдьһишт бе дәстурйа де у баве хwә дәри вәкьра, бьчуйама һөндөр, бей готьна wана ав баниа, қул у диле әʼдәт бум. Мьн гөһе хwә данибу бәр қәлиштока дери. Баво кәнйа... смеле хwә бада. Әз ша бум, дьхwәст we ләʼзе дәри вәкьра, бьчуйама һөндөр, хwә бавита бьн ггйе баво. Ле ньшкева, ах, һәма лап ньшкева, баве мьн гот:—на хер, қайил ниньм, қиза хwә надьм...

Мьн щаба баво бһист. Меване щаһьл жь һерсе левед хwә дьгәст. Мьн хwәст текра қирин, һәwар, гази... Бь тәгмина мьн, кьрә қирин, ле ньзаньм, мевана у баво гәло дәнге мьн бьһистьн, йане на?

* * *

Днйа, дӧ тәми эмише тә һәнә.

Мьн бьр сәр левед хwә, wана тәмкьр.

Щурәк тәл бу, пе бәтҥал бум.

Щурәк тәмширьн, пе wе тәмамйа әмре хwәда qәнщ бум.

Эмише тә һе wе гәлә һәбьн, ле бһара тәмкьрьна мьн ьди дәрбаз дьбә.

Пайиз бь зор хwә кӧтайә нава бахче дьле мьн у qьра хwә данийә сәр ҥоред мьни wәдәки рәши-кӧрьшки.

Жь qьнйата тамаред хwә, бахче тәда һьштйә се тәмщьһерьбандьнван.

11 йанваре с. 1960

ХӘМ ҺӘБУ ҸӘВЕД WИДА

Әw хортәки qочахи бәдәw бу.

Дьле wи тәмьз бу, зәлал—зәлал, минани авед каниейә Ҹйа.

Дәнге блуре у кламстрандьна wи нола дәнге бьлбьл у хӧлә-хӧла каниед wандәра бу.

Кӧбарбу чаwа Ҹйае Сиҥане-Хәлате. Бона шӧхӧле qәнщ у огьра әвинтие wе сәре хwә бьда. Гәлә мәрьвҥьз у дьлован бу, нотла Ҹйае Сиҥане, кӧ мәһед бһарейә пашьн ҥашла хwә бь рәҥмдари вәдькьр бәр зозанвана.

Әw мqабьли храбйе мәдәкьри, һерс у берәҥьм бу, чаwа Ҹйае Сиҥане, щарна пӧрҸуе хwә дькьр, хwә пе әwред рәшә qальн дьпеҸанд у бь шуре бруске әрд у әзмин дьхьст.

Ҹәвед wида хәма кур һәбу, ль сәр дьле wи кәсәра гран, кӧ кьвш дьбу мqим, илаһим рожед әйда у дәwата.

Wан чаха әw лап дьһатә гӧһастьне, кем хәбәрдьда, qәй хwә жь мәрийа вәдьшарт.

Дəwатада пьшта хwə дьда бəр стуне, дьсəкьни бьн сйа чьре, wəки əwqас мəшур нəбуйа. Ле-ле бу минани бруске текьра тəqин, гӧрин, жь щие хwə бьqəтйа, бьчуйа тəви кома щаһьла буйа у пе листьн у страндьна хwə, хəбəрдан у лаqрдиед хwəва, дор нəда тӧ кəси. Ле тə qəй дьгот qəwатəкə зор əw пашда вəдькшанд, дьгьрт. Һесред кəла дьл анщах дадьqӧртанд у хwə зəфтдькьр.

Wан рожа хорт у qизед əmре wира хwə дьхəмьландьн, кьнщед wана тəзə у рьндбун, ле чəвед wида хəма гран һəбу. Дьqəwми жь wи дьпрсин:—чь ль тə qəwмийə, тӧ чьра ӧсаԥи?—Əwи щаба кьн дьда—qət.

Рожа qəркəтьна бəрбь зозана жи нəсаб дьбу əйд. Хəлq ша дьбун, дькəнйан, говəнд дьгьртьн, дьлистьн. Дəнге зӧрне у дəфе гӧһе мəрйа дьбьр, мəритьре һəр дəрбəкə дəфчи дьле wи дкəт у дешанд.

Əwи, хwə биркьри, дьнһери qизəкə зозанвана бəдəw нəта коч жь щйе хwə дьлəqйа. Дьнһери пəй коче, чəвед wи дьqəрьмин. Тəе бьгота, qəй бь чəвава зозанвана бəдəw qаим гьртьбу, паше тақəткəти бей хwəстьна хwə əw бəрдьда. Коч дурдькəт, дьчу, əw жи мəдəкьри, пор-пошман, вəдьгəрйа бал кəрие пез.

Кьнще wи кəви бун, awqас пине щурə-щурə ль wан дьрутьбун, мəри тедəрнəдхьст гəло пьртие кьнще wийи растанə кижан бу? Ле пахе wии пост, чарьх у горе wи? Qəй жь дəве гӧред бьрчинə эвьстане рəвандбун.

Бьн wан кьнщед кəвида дьлəки назьк у пьрqəнщ һатьбу вəшартьне. Мəнə лазьмбу, кӧ əw дьл бона шӧхӧле qəнщ у эвинтйа хальс бьда эйанкьрьне.

Əw хорт шьване гӧнд бу, кӧре Акмəде кор.

ЛӘЩА ХОРТЕД ГӦНДЕ МӘ

Баш те бира мьн, чаwа р'ожәке чәнд хорте гӧнде мә һәвр'а к'әтьбунә ләще.

Мә'на шәр'е ләща wана әw бу, гәло ль р'убаре дне, жь к'әмушка чәтьнтьр чьйә?

Йәки гот:—әва дуз се салә, дьле мьн к'әтйә йәке, жь диндара we хwә ьнда дькьм, qӧдум мьнда наминә, нькарьм гаве хwә пәй һәвдӧ бавежьм. Дьбьм лап илащбьр'и, хwәда дьшәwьтьм у т'ӧ тьшт нае сери. Жь ве зӧлме чәтьнтьр иди чь дькарьбә һәбә?

Хӧламе аг'е, хортәки бәдәw, бәжнбьльнд, смелqәйт'ан, левqәльши, хwә зәфт нәкьр, т'әви ләще бу, гот:— р'астә, әвинти тьштәки гранә, әва чәнд сале мьнә, әз жи бона we йәке шьвантие дькьм, һе нькарьм qәләне дьлк'әтийа хwә бинмә сәр һәв. Шәв у р'ож хwәда дьшәwьтьм, жь we хәме аза набьм. Ле жь we йәке жи зӧлма гран һәйә,—әw тә'на аг'айә.

Аг'а р'ожәке бәр мәрийа ль мьн һерс бу, мьнр'а гот:—т'улә, тӧ хӧлами, ангори п'аласе хwә

льнге хwә дрежкә, йане на, әзе гӧһе тә жекьм... —у әwи силәк ль мьн хьст.

Дә нһа һун бежьн, жь ве дәрд у кӧле грантьр чь һәйә?

Те бира мьн, чәнд хорте гӧнде мә, бнәт'ара гӧнд р'уньштбун сәр һешнайе. смеле хwә ба дьдан, һәвр'а к'әтьбунә ләще, бльнд-бльнд хәбәр дьдан.

Жь wана һәр йәки йа хwә дьгот.

Ӧса жи нәһатьн сәр фькрәке,—гәло днеда жь к'әмушка чәтьнтьр чь бу?

ЛЕ ГОТЬНА ТӘ ЧЬЙӘ?

Жь wан рожа гәлә ав къшиайә, гәлә qәwмандьн qәwьмийә. Qрава пайизе данийә сәр пюре мьн. Калбун жи hәми минани базрганәки баргьран кәтйә пешиа мьн у hеди-hеди пәй хwә дьбә...

Чьqас пайиза зәр незики мьн дьбә, әз әwqас сӧр у сәрма звьстана әмре хwә мәшур дькьм.

Ле әw qиза бәдәw у канийа гӧнде мә qәт жь бира мьн начьн. Нава биранинед хwә жь нәмушка ширьнтьр, кӧба әвинтйа мьнә әwльнә, кӧ hәртъм те бәр чәве мьн. Гава әз бир тиньм, мьн търе әз hе щаньльм, hе әw qиз hивйа мьнә.

Канийа гӧнде мә, кӧ жь гӧнд әгещә дур бу, нәсаб дьбу щие зиарәта кӧб у әвинтйа хорт у qиза.

Бь мәна ав вәхwарьне ль сәр кание йане ль сәр рйа we, тира кӧба хорт у qиза hәвдӧ дькәт.

Мьн жи qизәкә бәдәw нәбанд, ле чь фәйдә? Әw qиза дәwләтйа бу у hе бешикеда бу, кӧ де у баве we соз дабунә мәрие дьн.

Щарәке ль сәр рйа канйе расти бәдәwe hатьм. Щерәки бьчук сәр мьле we бу. Әwe hәвала хwәва бь әшq, бльнд-бльнд хwәра хәбәр дьдан, жь кание вәдьгәрнан бәрбь гӧнд.

Әз незики wана бум, слав да wан, слава мьн вәгьртьн.

— Qизед дәлал, әз тимә, гәло авәке надьн мьн?—Йа бәдәw бь кәнәки ширьн щере хwә ани харе.

— Чәнга хwә бьгьрә, вәхwә...

Жь ава we әз тер нәдьбум, qәй пеле бае радьбун у агьре дьле мьн hе гӧр дькьрьн; hәвала we фәмкьр, жь мә әгещә дуркәт.

— Тӧ чьqаси тийи, дьбә бекефи?

— Бәле, әз бекефьм...

— Чь тә qәwьмийә, кидәра тә дешә?

— Дьле мьн... әw шәв у рож рәнатие надә мьн...

Жь we роже әм бун машоqе hәв. Ль сәр рйа кание әм расти hәвдӧ дьhатьн. Чьqас дьчу, әм әwqас жь кӧба дьла нәрәнәт дьбун. Чәнд мәh кәтьнә орте, әwe мьнра гот:—дӧh хазгине мьн hатьбун, баве мьн соз дайә, готьнә тә чьйә?

Мьн готе:—йәкә, әз тә нъздькьм, хwәде рәкмә.

Пайиз hат, әм жь зозана дагәрйанә гӧнд.

Əwe гот:—фланкəс, каре дəwата мьн дькьн, we зутьре мьн бьвьн, ле готьна тə чьйə?

— Дьле мьн нəэшинə, брина дьле мьн курə, həта wи чахи хwəде рəhмə.

Се-чар нəфте кəтьн орте, əwe гот:—ахьр we мьн бьвьн, готьна тə чьйə? На əз wи хорти ньзнакьм, əз тə ньздькьм, дьхwазьм əм мqим həврə бьн...

Бəдəwа мьн дьгрйа, чəвед мьн дьнhерə, hивйа щаба мьн бу. Əз жи дьгриам, ле дьле хwəда...

Жь we рожe гəлə сал дəрбаз бунə. Qрава пайизе данийə сəр горе мьн. Ава канйе бь лулава анинə дуз орта гöнд.

Гəлə сал дəрбазбунə, гəлə qəwмандьн qəwминə. Сöр у сəрма звьстана əмре хwə əз иди педьнəсьм. Ле чьqас жь келəка канйе дəрбаз дьбьм, мьн търе əw qиза бəдəw he hивйа мьнə у чəвед мьн дьнhерə. «Ахьр готьна тə чьйə...»?

НƏWACA ДЬЛ

Əwи пе блуре кəрие пез дьчеранд, дьбьр сəр аве у берие. Гьшка дьготьн:—«мqамед wи беqöсурьн, зəф рьнд ль həв тинə».

Дьqəwми мəрйа жь дəнге блура wи qасəки хəбата хwə дьhиштьн, хwə биркьри гöhдарбун, паше ахине кур дькшандьн, дьhиштьн, дьчун.

Гава əwи колозе хwə qот дькьр, блуре дьхьст, щарна нериед рудьреж минани калəмера руе хwə дьнəжандьн, hеди-hеди бəрбь wи дьhатьн, дьсəкьнин, минани мəрйа лəзəки дуз чəвед wи дьнhерин у диса дəст бь черə дькьрьн.

Əwи жь нава беривана qизəкə бəдəw бьжарт, къвш кьр. Растə, əwe нə дьстьра, нə саз, тел-тəмбуре we həбун, нə жи хəбəрдьда, ле əw жь диндəрəка we тер нəдьбу, ньзмəкар дьма.

Əwə мжулбуйи, чапьк-чапьк пез дьда бери. Беривана бəжнбльндə, навкелзрав у чəврəш, щарна гöлийед хwəйə рəш у дреж минани тирəмəра растдькьр, давитə сəр навмьла хwə.

Бьлурван həрро чəвед хwə дькöта беривана

жирә-бәдәw, нәтербуйи мезә дькьр, нәта хәбата берие кӧта дьбу.

Бәдәwе тӧ щара дәнге хwә wира нәдькьр, ћьлбәт нәсаб дькьр—нәwаса дьле wи хорти бса дьхwазә.

Әw у беривана бәдәw дь нава нашла тәбийәта зозане ћәма бса бе ду, нава хwәда дьшәwьтин, ле аликива жи дӧ гӧлед wандәра бона ћәвдӧ рож бь рож вәдьбун, рож бь рож бинхwәш дьбун.

Рожәке жи бәри эваре, әwи минани ћәрщара, бнәтәра зозане кәрие пез дьчеранд у пера жи бона дьле хwәйи нәрәнәт блуре дьхьст у дьстра.

Тәрие ћеди-ћеди әрд ћьлдьчни, әwе кәму тьшт бьн хwәда вәшарт.

Wәдәки шунда qәй бина кӧлилка ћат гӧћастьн, тәе бьгота әw ће бинхwәш бун.

Жь дәнге блуре пенәњьсйа, кӧлилкәк wа ћатйә сәкьнийә келәка wи.

Әwи бәре хwә гӧћаст алие кӧлилка сәкьни...

Әwе наве wи ћьлда, әwи жи наве we. «Гдио, бәхте тәмә, лома нәкә, дьле мьн әз анимә вьра».

Щәде wана wәкә сәнәтәки we шәва хwәшә ширьн, кәрие пез, кӧлилк у апъншие wий рәш бун, бае зрав жи чawa херхазики дьлован, бь назәни рамусан дьда ћәрдӧ щаћьла.

Тәбийәт бь рәкмәдари пе нәрда хwәй шәве сӧра wан щаћьла вәшартьбу.

Беривана бәдәw дәнге хwә нәдькьр, ћьлбәт нәwаса дьле we бса дьхwәст.

ЛАWЬКЕ ДӘЛАЛ

Лаwьке дәлал, мьн заньбу сӧра дьле тә чь бу, гава тӧ дьгәрйай нава мерг у чимана, дьчуйи нава гәлие кур, рудьньшти нава кӧлилка, хwә дьгьрт бьн сйа знара. Тә хwә вәдьшарт щики хәwлә, чардоре хwә дьнћери, чәвед хwә дьқәрманд. Мьн заньбу сӧра дьле тә чь бу.

Гава кәрие пәзе Кәләш бәр дәре мала wәра дәрбаз дьбу, тә ахине кур дькшанд, тә бира хwәда чәнд мие бәрдир дьжмарт, паше тә мкина кнел дьнћери, диса дькьр ахин.

Мьн сӧра дьле тә заньбу, мьн заньбу шәре дьле тә чь бу.

Ахин, шәр у дәwа дьле тә нә әw бу, wәки qәwәта тә нәдьгћишт пенщи ми, мкинәкә кнел бьшанда бәр дәре мала баве мьн у тә әз бьбрама бука малә баве хwә.

Лаwьке дәлал, мьн заньбу сӧра дьле тә чь бу. Ћерса дьле тә бона әдәте зәмане ћена кал баве мә бу.

Дәwәтада тә кем дьстра, кем дьлист, qәй жь мqам у глие кламе тә дәрд дьбари.

Сәре тә нәртъм бәржеркьри бу. Тә кем хәбәрдьда. Пәзе бәрдир у мкина кнел мqим бәр чәвед тә бун.

Хwәстьна тә әw бу, әз бьбйама бука мала баве тә.

Лawьке дәлал, мьн заньбу гранйа баре дьле тә чьqас бу.

ЗАРОТИЙА МЬН

Заротийа хwә нахwәзьн бинмә бире, әw гәләк зәлулә. Щаһьлтйа мьн жи жь we гәштьр нинә.

Дә, чьqас нәбә мьн жи ангори хwә зароти дәрбазкьрйә. Р'ожәкә нәбиркьри тӧщара ль бәр чәвед мьн начә.

Әз бәр бәрха бум у пе кәwканйе хwәра кәвьра давит. Щарәке мьн нишана чвикәке гьрт. Чвике баске хwә блындкьр, кӧ бьфьрйа, ле кәвьре мьн авитьбу, баске we кәт.

Әз гәлә шабум у чьqас qәwәт мында һәбу бәзйам бәрбь чвике. Баске we пева дарда бубу, ле диса ль сәр әрде зу-зу дьчу. Мьн әw гьрт.

Чвик дәсте мында, сәкьним у хели wәдә ль we дьнһери. Жь баске we хун дьһат, чәвкьнге хwә дьгьрт у вадькьр.

Хwәзьл мьн змане we фәмкьра. Ньшкева рәкмәкә ӧса кәтә дьле мьн, wәки ль сәр кьрьна хwә гошманбум у гәлә бәр хwә кәтьм, ле-ле бу әз бьгрийама.

Мьн търе мьнра хәбәр дьдә у қәй двежә:

— Ахьр тә чьра әв йәк ани сәре мьн? Чьра мьн чь зрар дабу тә? Чьра чьвтә-чьвта мә, чвика, хәмләкә кем бу бона тәбийәте?...

Ох, горе сәре мьн дьбун шжжу. Мьн бәрхе хwә бәрдабу, кәтьбум нәйра чвике.

Мьн чвик бьрә мал у кьрә бьн чапукәкә чук. Дьхwаст әwе қәнщкьра у паше бәрда.

Нан у ав дани бәр.

Бәри эваре, гава мьн бәрх анинә мале, бьләз чумә бәрбь чвике. Чапук фәсал ћьлбьри, дит wәки чвика бәләнгаз ньшк кәтьбу ль сәр әрде.

Әз кәлогьрибум...

Жь we роже шунда, кәwканийе хwә мьн иди нәдьда хәбтандьне, дәwcа қаише пьшта хwә гьредьда.

Заротйа хwә нахwәзьм бинмә бира хwе, чьмки сәрћатйа чвике рәнәтие надә мьн.

БЬЛБЬЛ

Зозанада, тәви ћәвала мә пәсари, кол у қьрш топдькьрьн.

Мьн бћист дәнге клама бьлбьләки, кө руньштьбу нава кölилка у әәлул дьстра. Жь wи дәнги мьн хwә ьнда кьр, сәкьним, гöћдари дькьр. Бае эрав ахина дьле бьлбьл жи тәви бина кölилка дани. Ћәвал жь мьн дур кәтьн, чун. Мьн гöћ нәда wана.

Пәй дитьна бьлбьл мьн хwәст бь ләз ћәрьм, бьгћижьм ћәвала, ле бьлбьл фьри, сәкьни пешйа мьн у баске хwәйи шкәсти нишани мьн да. Мьн кö бәске шкәсти дит, хwә әтлә кьр у жь ћәвала пашда мам.

Бьлбьл ьди нә дьстра, ћәр баске хwәйи шкәсти нишан дьда у дуз чәвед мьн дьнћери.

Wәдә әтеще дәрбаз бу. Хwәст жь бьлбьл бьқәтьм, ћәрьм, ле әwи ћәрщар баске хwәйи шкәсти нишани мьн дьда. Хафлқәда руньштьбум нава кölилка, тәви бьлбьл, мьн ньзанбу кедәрмә у чь дькьм.

Чәнд нқьткед гӧләав пәкйан сәр сурәте мьн, дьле мьн зу-зу дькӧта. Ћәвалед мьн гћиштьнә конед хwә. Сәре хwә бәржеркьри, незики зозане дьбум.

Нава нәwале бьлбьл щара пашьн баске хwәйи шкәсти кишани мьнда. Ньшкева жь алие зозане наве мьн ћьлдан, гази мьн дькьрьн.

Баре хwә ћьлда, жь бьлбьл қәтйам. Пәй хwә нћери, бьлбьл дьнәлйа.

Бьлбьләк руньштьбу нава кӧлилка у бь дәнгәки вәлул дьстра.

СӘРӘЩӘМ

БЬН ГӘНЩЕ ТӘ'ВА РӦКРӘКМ У ГӘРМДА

Р'у

* * * 7
Октйабр 8
Сәлам Октйабрера 11
Дайка мә Әрмәнистан 13
Әрмәнистанера 19
Москва шд дьбә 22
Стеган Шаћумйан 24
Змане кӧрди 29
Партиа мәйә кәлал 31
Москва у пьзмамти 34
ћәwарийа де 36
К'әw к'әтйә дне 39
Сала тәзә 41
Дәрәнг не кьсйам 43
Кәта кӧрда 47

ПОЭМ

Фәqие Тәйра 53
Хәләqа агьрда 68
Кәри жь поэма «Кәсо у Зәлхе» жь сәре IV . . . 87
121

ҚАЛЧИЧӘКЕД ЛИРИКАЕ

Фәсал ѡәрә кар-хәзала мьн 99
Дьле мьн 101
Ә'дәт бу 102
*** 104
Хәм һәбу чә'вед ѡида 105
Ләща хортед гӧнде мә 108
Ле готьна тә чьйә? 110
Кәѡаса дьл 113
Лаѡьке дәлал 115
Зар'отийа мьн 117
Бьлбьл 119

УСЬВЕ БӘК'О

К'ӘСКӘСОР

Р'едактор ӘМИНЕ Ә'ВДАЛ
Р'едактора нәширәте у коректора контрол Э. БӘК'ОЕВА
Шьклкеш: АН. ГАСПАРЙАН
Р'едакторе бедәѡн. Р. БЕДРОСЙАН
Т'ехредактор В. ГАЛСТЙАН

ВФ 07984 Т'әмбә 616 Тираж 500

К'аг'әз 84×108 1/32, бәлгнәшьре мәнгәне 7,75
Бәлгнәшре нәширәте 3,6
Бона нәшьре һатйә спартьи 15/I с. 1961
Бона нәшркьрне һатйә qолкьри 1/VII с. 1961
Qимәт 33 к.

Нәшрхана I-е идара һайполиграфһрате,
Ереван, соqаqа Алавердйан № 65, с. 1961.